

**T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA İLİ 2018 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA - 2019

Çevre; Türk toplumu için artık yeni bir kavram olmaktan çıkmış, çevre ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmış, kurumlar oluşturulmuştur. En önemlisi de çevre ile ilgili toplumsal bilincin eriştiği düzeydir. Toplumda çevre bilincinin yerleşme düzeyi o toplumun çağdaşlık göstergesidir. Son yıllarda gelişen çevre bilinci ilimizde de önem kazanmış ve birçok kurum ve kuruluş faaliyetlerinde çevreyi de göz önünde bulundurmaya başlamıştır.

Bugün çevre ile ilgili meseleler yalnız resmi kurumlarda değil sivil toplum örgütleri için de kaçınılmaz bir ilgi alanı oluşturmaktadır. Gelecek nesillere bozulmamış bir biyolojik varlık mirası ve yaşanabilir, sağlıklı, temiz bir çevre bırakmak ve bununla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak çalışmalarımızın odak noktasını teşkil etmektedir.

Kültürünü köklü uygarlıklardan alan, dört mevsimin bütün güzellikleriyle yaşandığı ilimiz, tarih ve tabiatının ayrıcalıklı özellikleriyle de ülkemizin ve bölgemizin ticaret ve turizmde gelişmekte olan illerin başında gelmektedir. Bu nedenle doğal kaynakların dikkatli bir şekilde kullanılması ve çevrenin özenle korunması gerekmektedir. Gerek Valiliğimiz tarafından, gerekse Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülen faaliyetler sonucunda çevre duyarlılığının giderek arttığını ve bu duyarlılık sonucuna kişilerin, kurumların ve sanayi tesislerinin çevresel önlemler alınması konusunda daha hassas davrandıklarını gözlemlemekteyiz. Çalışmalarını bu yönde aralıksız sürdüren tüm personelimizi kutlar çalışmalarının devamını temenni ederim.

İsmail IŞIKDAĞ
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
ŞANLIURFA İLINE AIT GENEL BİLGİLER	1
Tarihi.....	1
Coğrafi Durum.....	1
İDARI VE SOSYO-EKONOMİK DURUMU	1
A. HAVA	3
A.1. HAVA KALİTESİ	3
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN ÖGELER.....	6
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	9
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI.....	10
A.5. EGZOZ GAZI EMİSYON KONTROLÜ	11
A.6. GÜRÜLTÜ	11
A.7. TEMİZ HAVA EYLEM PLANLARI.....	12
A.8. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	12
A.9. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	12
B. SU VE SU KAYNAKLARI	14
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	14
B.1.1. Yüzeysel Sular	14
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	15
B.1.2. Yeraltı Suları.....	17
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	18
B.1.3. Denizler	19
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	19
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	19
B.3.1. Noktasal kaynaklar.....	19
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar.....	19
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar	19
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	20
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar.....	20
B.3.2.2. Diğer	20
B.4. DENİZ KIYI SULARININ KİRLİLİK DURUMU	20
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ.....	20
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	21
B.5.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti	21
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti	21
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	21
B.5.2. Sulama	22
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	22
B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı.....	22
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	23
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	23
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı.....	24
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI.....	24
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	24

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	27
B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler	27
B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	27
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	27
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar	27
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı	28
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	29
B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği	29
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	30
C. ATIK	31
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ)	31
C.2. HAFRİYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	33
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	33
C.3.1. Eğitimler	33
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	33
C.3.3. Atık Miktarları	34
C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı	35
C.3.5. Ekipman	35
C.3.6. Kompost	35
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	36
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR	38
C.6. ATIK MADENİ YAĞLAR	39
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	40
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	41
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)	42
C.10. ATIK ELEKTRİKLE VE ELEKTRONİK EŞYALAR (AEEE)	43
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ (HURDA) ARAÇLAR	44
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	44
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	45
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	45
C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları	47
13. TIBBİ ATIKLAR	47
C.14. MADEN ATIKLARI	48
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI	50
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	50
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	50
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	51
D.1. FLORA	51
D.2. FAUNA	51
D.3. ORMANLAR VE MİLLİ PARKLAR	54
D.3.1. Ormanlar	54
D.3.2. Milli Parklar	54
D.4. ÇAYIR VE MERA	56
D.5. SULAK ALANLAR	58

D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	58
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	62
E. ARAZİ KULLANIMI	63
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	63
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	64
E.2.1. Çevre Düzeni Planı	64
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	67
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	69
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	69
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	70
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	70
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI.....	71
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	71
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	71
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	72
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	73
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	73
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	74

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge A.1 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	4
Çizelge A.2 - Ulusal hava kalitesi indeksi	4
Çizelge A.3 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri	5
Çizelge A.4 – Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı	6
Çizelge A.5 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler	8
Çizelge A.6 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında sanayide kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler	8
Çizelge A.7 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında kullanılan doğalgaz miktarı(Aksa Doğalgaz,2019)	9
Çizelge A.8 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında kullanılan fuel-oil miktarı.....	9
Çizelge A.9 - Şanlıurfa ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler.....	9
Çizelge 10 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerlerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	11
Çizelge A.11 - 2018 yılında Şanlıurfa ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı	11
Çizelge B.12 – Şanlıurfa ilinin akarsuları (DSİ, 2019).....	14
Çizelge B.13 - Şanlıurfa ilinde mevcut sulama göletleri (DSİ, 2019).....	15
Çizelge B.14 – Şanlıurfa ilinin yeraltı suyu potansiyeli (DSİ, 2019).....	18
Çizelge B.15 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (DSİ, 2019).....	19
Çizelge B.16 – Şanlıurfa ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri	20
Çizelge B.17 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu.....	26
Çizelge B.18 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu	27
Çizelge B.19 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler	27
Çizelge B.20 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	29
Çizelge B.21 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb).....	29
Çizelge B.22 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları	29
Çizelge C.23 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri	32
Çizelge C.24 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler	33
Çizelge C.25 – 2018 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri.....	33
Çizelge C.26 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	34
Çizelge C.27 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı	35
Çizelge C.28 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar.....	35
Çizelge C.29 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri.....	35
Çizelge C.30 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları	36
Çizelge C.31 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı	36

Çizelge C.32- 2018 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı.....	37
Çizelge C.33 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	37
Çizelge C.34 – 2018 yılında Şanlıurfa ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı durumu	37
Çizelge C.35 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum	37
Çizelge C.36 - Şanlıurfa ilinde 2017 yılında atık işleme ve miktarı(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)	38
Çizelge C.37 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları	40
Çizelge C.38 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler	40
Çizelge C.39 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg).....	41
Çizelge C.40 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (Kg)	41
Çizelge C.41 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler	41
Çizelge C.42 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler	42
Çizelge C.43 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	42
Çizelge C.44 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	44
Çizelge C.45 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı	44
Çizelge C.46 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma, taşınma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri.....	44
Çizelge C.47 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi	45
Çizelge C.48 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı	45
Çizelge C.49 – 2018 yılında Şanlıurfa ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı	47
Çizelge C.50 - Şanlıurfa ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı	48
Çizelge C.51 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı	48
Çizelge C.52 – 2018 yılı itibariyle Şanlıurfa ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı	49
Çizelge Ç.53 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı	50
Çizelge Ç.54 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında BEKRA 3 bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları	50
Çizelge E.55 – Şanlıurfa ilinde arazi kullanım sınıflandırması.....	63
Çizelge F.56 – Şanlıurfa İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı	69
Çizelge F.57 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).....	70
Çizelge G.58 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).....	71
Çizelge G.59 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)	71
Çizelge G.60 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı...	72

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Haliliye istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği	10
Grafik A.2 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Haliliye istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği	10
Grafik A.3 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).....	12
Grafik B.4 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	21
Grafik B.5 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı(ŞUSKİ,2019)	23
Grafik B.6 - Şanlıurfa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı.....	24
Grafik B.7 – Şanlıurfa ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, Aralık 2018)	25
Grafik B.8 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi..	28
Grafik B.9 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (ŞUSKİ, 2019)	28
Grafik C.10 - Şanlıurfa ilinde katı atık kompozisyonu	31
Grafik C.11 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı	33
Grafik C.12 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	34
Grafik C.13 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı	35
Grafik C.14 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	36
Grafik C.15 – Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)	38
Grafik C.16 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde atık madeni yağ toplama miktarları (ton)*	39
Grafik C.17 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (ton)*	41
Grafik C.18 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)	42
Grafik C.19 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton).....	43
Grafik C.20 - Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde AEEE işleyen tesis sayısı	43
Grafik C.21 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı kül atıklarının yönetimi	46
Grafik C.22 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında madencilikte proses atıklarının bertarafı	48
Grafik E.23– Şanlıurfa ilinde 2018 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	63
Grafik F.25 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı ..	69
Grafik F.25 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	69
Grafik F.26 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).....	70
Grafik G.27 – Şanlıurfa ilinde ÇŞİM tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)	71
Grafik G.28 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019).....	72

Grafik G.29 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezalarının konulara göre dağılımı 73

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita A.1 – Şanlıurfa ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri	9
Harita C.2 – Şanlıurfa ilinde Bulunan Termik Santrallerin Yeri	46
Harita E.3 – Şanlıurfa ilinin Çevre Düzeni Planı	64

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim C.1 – (.....) Termik Santrali	47
Resim D.2 – Örnek ağaç türleri.....	51

GİRİŞ

Şanlıurfa İline Ait Genel Bilgiler

Tarihi

Şanlıurfa ve civarındaki yerleşik hayat, Neolitik Dönem'e (Cıvalı Taş Çağı) kadar uzanmaktadır. Göbeklitepe Höyüğü, M.Ö. 11. yüzyılda kullanılan Dünya'nın bilinen en eski mabedinin bulunduğu yerdir. Şanlıurfa; Kur'an, İncil ve Tora (Eski ahit/Tevrat)'ta geçen Hz. İbrahim peygamberin doğum yeri olarak kabul edilmekte olup, anısına yaptırılan bir adet cami de bu şehirde bulunmaktadır. Ayrıca Hz. Eyüp peygamberin de (İncil ve Eski ahitte "Job") doğum yeri olarak kabul edilir. Kent tarihi süreç içerisinde Ebla, Akkad, Sümer, Babil, Hitit, Hurri-Mitanni, Arami, Asur, Pers, Makedonya, Roma, Bizans gibi uygarlıkların egemenliklerine sahne olmuştur.

1094 yılında Selçuklu hâkimiyetine girmiştir. 1098'de Haçlı Edessa Kontluğu, daha sonra Eyyubi, Memluk, Türkmen aşiretleri, Timur Devleti, Akkoyunlular, Dulkadir Beyliği, Safeviler ve en son da 1516'da Osmanlı sınırları içine katılmıştır. Önceleri Rakka Eyaleti sınırları içerisinde yer almakta iken, 1876'da Halep'e bağlanmıştır, 1916'da ise bağımsız bir sancak olmuştur. I. Dünya Savaşına kadar Osmanlıların elinde olan Urfa, 1919 yılında önce İngilizler, daha sonra da Fransızlarca işgal edilmiş ve 11 Nisan 1920'de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyet sonrasında, 1924'te il olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ismine "Şanlı" unvanı eklenmiş ve Şanlıurfa olarak değiştirilmiştir.

Coğrafi Durum

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Şanlıurfa, doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeriyle çevrilidir. 789 km'lik Türkiye-Suriye sınırının bir bölümünü ilin güney sınırı oluşturur. Genelde bir ova görünümündeki il merkezinin rakımı 518 m'dir. Şanlıurfa kontinental (karasal) iklim özelliği gösterir. Yazları çok kurak ve sıcak, kışları bol yazları nispeten ılıman geçmektedir. Matematik konum itibarıyla ekvatora yakın olup, deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bu nedenle karasal iklim özelliği ağır basmaktadır. Bu özellik sıcaklık ve yağış bakımından kendisini göstermektedir. Kar ve don olayının görüldüğü gün sayısı oldukça azdır.

Konum itibarıyla Arap Platformu'nun kuzey bölümleri ile Güneydoğu Toroslar'ın orta kısmını güney etekleri üzerinde yer almaktadır. İlin kuzeyinde bulunan dağların yükseklikleri düşüktür. Dağlar arasında geniş ovalar yer alır. İldeki başlıca dağlar; Karacada (1 938 m), Tektek (449 m), Susuz (801 m), Takur Tukur, Germuş (771 m), Şebeke (750 m) ve Arat (840 m) dağlarıdır. İl genel olarak plato görünümünde olup, başlıca ovaları şunlardır: Harran, Suruç, Viranşehir, Hilvan, Ceylanpınar, Bozova ve Siverek. En önemli akarsuyu Fırat Nehri'dir. Şanlıurfa kenti içinde göl olarak nitelendirilen Halil'ür Rahman ve Ayn-zeliha olmak üzere iki küçük göl mevcuttur. Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü yerde oluşan bu iki göl nehir merkezinin güney batısında yer almaktadır. Hz. İbrahim'in düştüğü yer, Halil'ür Rahman Gölü'dür.

Nemrut'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığından kendisini onun peşinden ateşe atmış ve düştüğü yerde Ayn-zeliha Gölü oluşmuştur. İçerisindeki balıkların kutsal sayılarak yenilmediği bu göller, dünyanın her tarafından gelen ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Ayrıca GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ile yapay olarak oluşturulan Atatürk Baraj Gölü, Türkiye'nin en büyük baraj gölü olup, il sınırları içinde bulunmaktadır.

İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu

Şanlıurfa ilinin nüfusu, 2018 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 2.035,809 kişidir. İlçeleri Siverek, Viranşehir, Suruç, Akçakale, Birecik, Ceylanpınar, Harran, Bozova, Hilvan, Halfeti, Karaköprü, Haliliye, Eyyübiye' dir. Şanlıurfa nüfus açısından, Türkiye'nin en büyük dokuzuncu kentidir. Şanlıurfa'da ki ilçe sayısı 13'tür.

Şanlıurfa ili, GAP'ın merkezi olarak bilinmekte ve GAP idaresi'nin idari yerleşkesini içermektedir. GAP, çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile ele alınan bir bölgesel kalkınma projesidir. Proje alanı Fırat ve Dicle havzaları ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili kapsamaktadır (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak). 1970'lerde Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki sulama ve hidroelektrik amaçlı projeler olarak planlanan GAP, 1980'lerde çok sektörlü, sosyo-ekonomik bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. Kalkınma programı, sulama, hidroelektrik, enerji, tarım, kırsal ve kentsel altyapı, ormancılık, eğitim ve sağlık gibi sektörleri kapsamaktadır. GAP; 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1,82 milyon hektar alanda sulama sistemlerinin yapımını öngörmektedir. Geniş ve verimli tarım arazilerine sahip Şanlıurfa da, GAP Projesi ile birlikte tarımın etkinliği ve önemi daha da artmıştır.

Arkeolojik bulgulara göre Şanlıurfa; dünyanın en eski kenti, insanlık tarihinin başlangıcı, tüm insanlığın ortak ata yurdudur. İl genelinde ortaya çıkan her arkeolojik bulgu, tarihin yeniden yazılmasına vesile olup, Urfa'nın tarihe kaynaklık ettiğini göstermektedir. Bu nedenle büyük bir tarihsel ve kültürel zenginliğe sahiptir. Harran ilçesinde dünyanın ilk üniversitesi olarak kabul edilen yapının kalıntıları bulunmaktadır. Bunun yanında kentte; Balıklıgöl, Göbeklitepe, Savaşçı Amazon Kraliçelerinin mozaikleri, Halil-ür Rahman Camii, Ulu Camii, Hasan Paşa Camii, Fırfırlı Camii, Rızvaniye Camii, Nimetullah Camii, Selahaddin Eyyubi Camii, Germuş Kilisesi, Deyr Yakub, Gümrük Hanı, Tarihi çarşılar, tarihi sokaklar, nehir surları, Kurtuluş Müzesi, saklı cennet Halfeti, Birecik "Kalecik", kaya mezarları, Hz.Eyyub' ün (a.s.) çile çektiği makamı, Çemdin Kale, İmam Bakır Camii ve Türbesi gibi tarihi mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca endemik hayvan türlerinden; Kelaynak Kuğu, Çöl Varanı, Ceylan ve Çizgili Sirtlan gibi hayvanlara da ev sahipliği yapmaktadır.

Şanlıurfa ilinde genç nüfusun artışı dikkat çekici derecede fazladır. Toplam Doğurganlık hızı ile ilk sırada yer almaktadır. Doğan toplam çocuk sayısında ise İstanbul ve Ankara'dan sonra üçüncü sırada gelmektedir. Kent genç nüfusunun da fazla olması sebebiyle önemli bir husus olarak, mevsimlik tarım işçilerinin en yoğun olarak bulunduğu ve bu sektörü ayakta tutan en önemli ildir. Mevsimlik tarım işçiliği açısından Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ihtiyacı da karşılayan bir özelliğe sahiptir.

Ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan Şanlıurfa ekonomisinde enerji, turizm ve hayvancılıkta önemli sektörlerdendir. Tekstil ve Gıda sektörünün toplam imalat sanayi içerisindeki payı yüksektir. Şanlıurfa, Türkiye'deki toplam sulanabilen verimli alanların önemli bir kısmına tek başına sahiptir. Türkiye'nin en büyük, dünyanın ise sayılı büyük çiftliklerinden olan Ceylanpınar Tarım işletmeleri de bu ilin sınırları içerisinde yer almaktadır. Ülkemizdeki küçükbaş hayvanların çok önemli kısmı Şanlıurfa'da yetiştirilmektedir. İl ekonomisi açısından önemli olan bir diğer husus da, Akçakale Sınır Kapısı'dır. Atatürk Barajı hidroelektrik santrallerinde üretilen elektrik ile ülkenin elektrik ihtiyacının önemli bir kısmı karşılanmaktadır. Şanlıurfa'da sanayi, ağırlıklı olarak tarıma dayalı sanayidir. Yine Atatürk Barajında yürütülen balıkçılık faaliyetlerinin Şanlıurfa ekonomisine katkısı da azımsanmayacak boyuttadır. İlin en önemli özelliklerinden biri dünyanın en büyük bütünlümlü bölgesel kalkınma projelerinden biri olan GAP'ın merkezinde yer almasıdır. Şanlıurfa, bu projenin hayata geçmesiyle birlikte önemli gelişmelere sahne olmaktadır. Tarımın yanında sanayi sektörü de, GAP projesinin kısmen devreye girmesi ile birlikte özellikle 1995 yılından sonra tarım ürünlerine dayalı olarak hızla gelişmeye başlamıştır.

İlde toplam 4 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) (Şanlıurfa OSB, Viranşehir OSB, Birecik OSB, Siverek OSB) ve 4 Küçük Sanayi Sitesi (KSS) (Evren KSS, Birecik KSS, Siverek KSS, Suruç KSS) bulunmaktadır.

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ile Çevre Yönetimi ve Denetim Şube Müdürlüğü olmak üzere 2 adet şube bulunmaktadır. Bu şubelerde 2 şube müdürü, 9 teknik personel, 1 işçi, 1 şef, 1 yardımcı hizmetler kadrosunda olmak üzere toplam 14 kişi çalışmaktadır.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır. Ancak farklı kirlenicilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenicilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesini iyi, orta, kötü, tehlikeli vb. şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği problemleri ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd. 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd. 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirlenici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, EPA Hava Kalitesi İndeksini ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uyarlayarak oluşturulmuştur. 5 temel kirlenici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM10), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Çizelge A.1 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.2 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıda insan için bazı kirlenmeler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.3 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER		UYARI EŞİĞİ
		2018 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	2019 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	380	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	260	250	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	42	40	
NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	60	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,6	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	8	7	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	10.000	10.000	----

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği)

Çizelge A.4 – Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tesis ve Baca Sayısı

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri		
Asit Üretim Tesisleri		
Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri		
Cam Üretim Fabrikaları		
Çimento	1	1
Demir - Çelik Ve Metalurji Fabrikaları		
Doğalgaz Çevrim Ve Termik Santraller		
Gıda Fabrikaları		
Gübre Fabrikaları		
Kağıt Fabrikaları		
Kimya Fabrikaları		
Kireç Fabrikaları		
Lastik Üretim Tesisleri		
Otomotiv		
Petrol Ve Petrokimya Tesisleri		
Şeker Fabrikaları		
Tekstil Fabrikaları		
TOPLAM	1	1

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Ögeler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaşıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'den ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO_2 derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO_2 derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM_{10}), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM 'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM_{10} - $10 \mu\text{m}$ 'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) $2,5 \mu\text{m}$ 'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM_{10} için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM_{10} solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkaçıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM_{10} 'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM_{10} maruziyetine karşı hassastır. PM_{10} yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO 'in global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m^3 arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO 'in ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO 'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç ($\text{Cu}+\text{Sn}$) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye

yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge A.5 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında evsel ısınmada kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
Kömür	İthal	15.360,204	6.400	12 - 31	0,9	10	16
Kömür	Yerli	13					

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Çizelge A.6 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında sanayide kullanılan katı yakıtların cinsi, yakıtların özellikleri ve bu yakıtların temin edildiği yerler

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

Çizelge A.7 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında kullanılan doğalgaz miktarı(Aksa Doğalgaz,2019)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	67.711,470	8.598
Sanayi	5.903,425	8.598

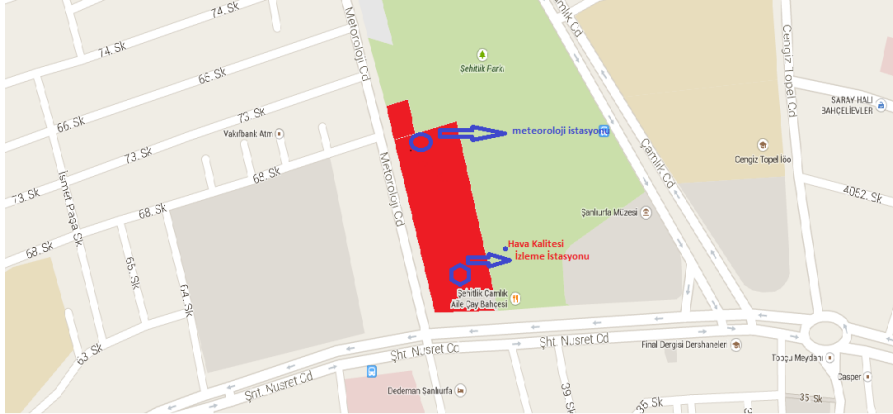
Çizelge A.8 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında kullanılan fuel-oil miktarı

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)	Toplam Kükürt (%)
Konut			
Sanayi			

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlde hava kalitesinin kontrolü konusunda Şanlıurfa Meteoroloji İl Müdürlüğü'nün bahçesinde mevcut 1 adet Hava Kalitesi İzleme istasyonu yer almakta olup, İl Müdürlüğümüz personellerince mevcut bulunan bu istasyonun rutin denetimi yapılmaktadır. Bunun ile birlikte Temiz Hava Eylem Planı kapsamında İlimize 2 adet daha Hava İzleme İstasyonunun yapılması planlanmaktadır

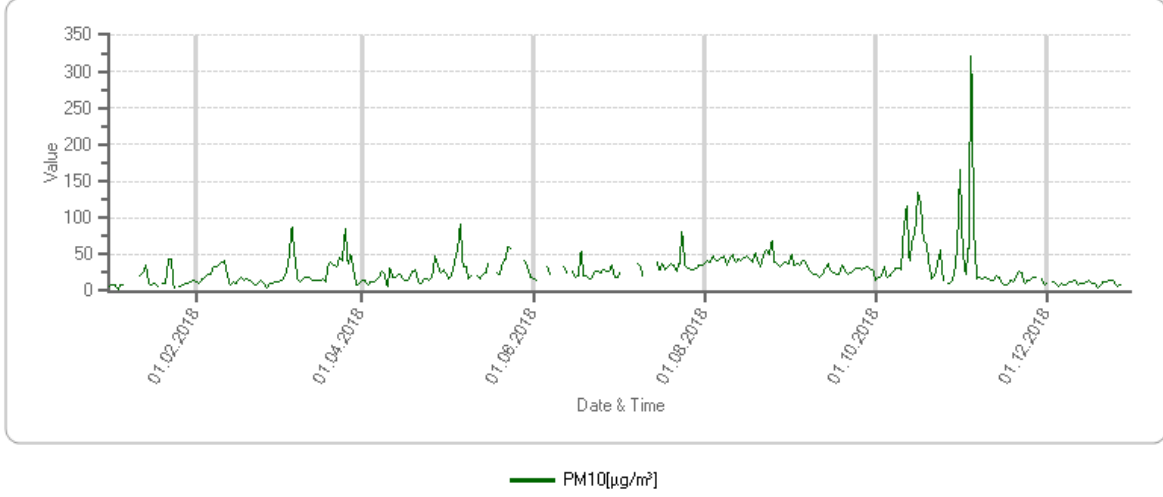
Harita A.1 – Şanlıurfa ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri

Çizelge A.9 - Şanlıurfa ilinde hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, 2019)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Haliliye	37.160443, 38.786976	X					X

A.4. Ölçüm İstasyonları

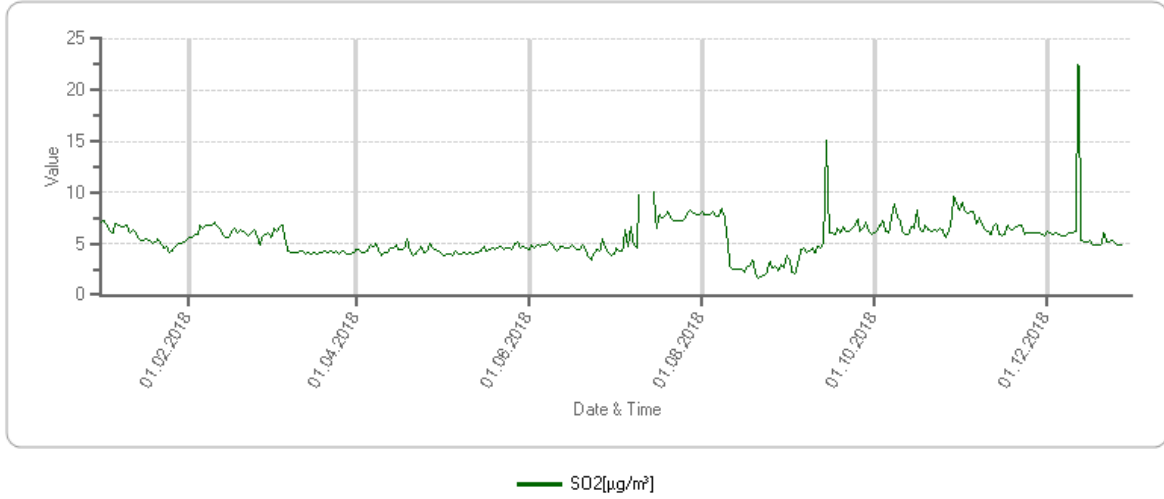
İstasyon:Adana - Çatalan Periyodik:01.01.2018 00:00 - 31.12.2018 00:00 Rapor Türü:AVG

Grafik A.1 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Haliliye istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği

(havaizleme.gov.tr, 2019)

İstasyon:Adana - Çatalan Periyodik:01.01.2018 00:00 - 31.12.2018 00:00 Rapor Türü:AVG

Grafik A.2 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Haliliye istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği

(havaizleme.gov.tr, 2019)

Çizelge 10 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aştığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3)
(havaizleme.gov.tr, 2019)

Haliliye	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	19	-	97	13										
Şubat	25	-	76	6										
Mart	14	-	73	3										
Nisan	11	-	43	-										
Mayıs	10	-	45	-										
Haziran	16	-	43	-										
Temmuz	28	-	92	7										
Ağustos	15	-	27	-										
Eylül	27	-	39	-										
Ekim	27	-	87	10										
Kasım	73	-	63	-										
Aralık	152	-	72	-										

*AGS: Sınır değerin aştığı gün sayısı

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

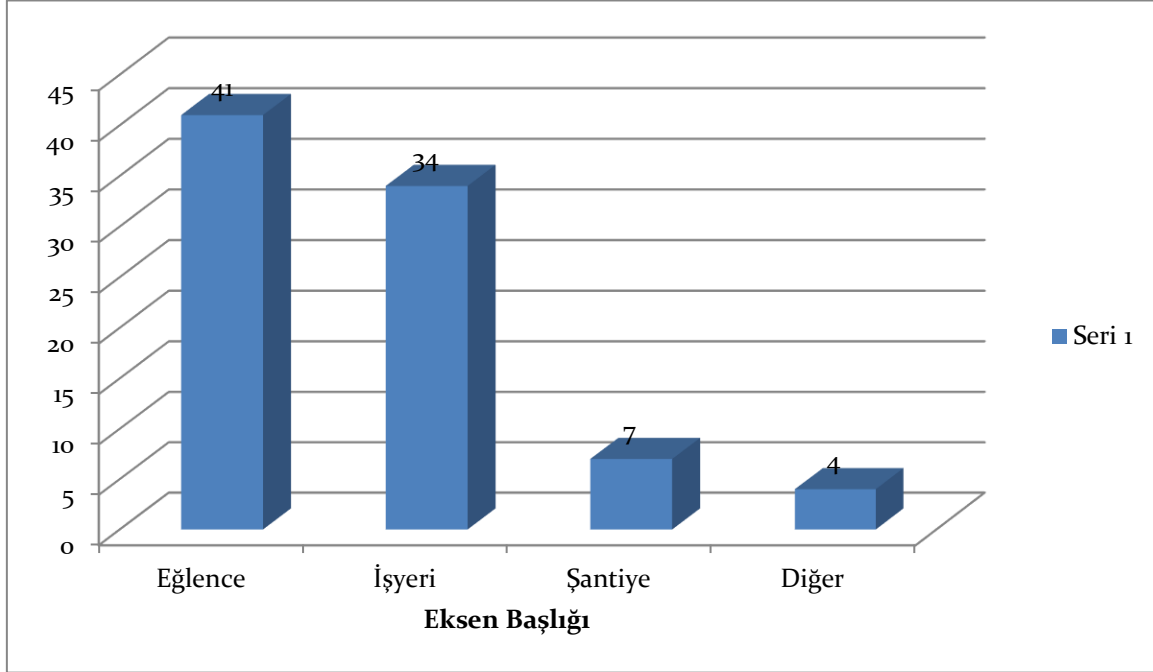
İlimizde toplam 16 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2018 yılı içerisinde toplam 140.608 adet pul satışı yapılmıştır.

Çizelge A.11 - 2018 yılında Şanlıurfa ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (Şanlıurfa Trafik Tescil Şube Müdürlüğü, 2019 - Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aralık 2019)

Araç Sayısı					Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM	Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM
95.514				263.373					140.608

A.6. Gürültü

İlimizde faaliyet gösteren bar, işletme müzikhol, kafe düğün salonu vb. yerlerde canlı müzik yapılmaktadır. 2018 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze yapılan bu şikayetler için teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılarak tutanak altına alınmış ve ilgili yönetmelik çerçevesinde idari işlemler yapılmıştır.

Grafik A.3 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

A.7. Temiz Hava Eylem Planları

2018 yılı içerisinde Şanlıurfa Temiz Hava Eylem Planı ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

A.8. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

2018 yılı içerisinde Şanlıurfa İlinde İklim Değişikliği Eylem Planı ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

A.9. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak İlimiz genelinde 2018 yılı içerisinde ağırlıklı olarak konutlarda ısınma amaçlı 15.360,204 ton kömür satışı yapılmıştır. Konutlarda kullanılan doğalgaz miktarı 67.711,470 m³ ve sanayi (üretim) amaçlı doğalgaz kullanım miktarı ise 5.903,425 m³ dür. Doğalgaz kullanımının yaygınlaşması devam etmektedir.

Ayrıca 2018 yılı verilerine göre İlimizde 140.608 adet aracın egzoz emisyon ölçümleri yapılmıştır. Egzoz gazı Emisyon Ölçümü yapan 16 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır. İlimizde 1 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. İstasyonda SO₂ ve PM₁₀ ölçümleri düzenli olarak kontrol edilmektedir.

2018 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze 86 adet Gürültü ile ilgili olarak Şikayette bulunulmuştur. Şikâyetlerin 41 adeti Eğlence Merkezlerinde (Sıra Geceleri- Şark Odaları) yapılan

canlı müzikten kaynaklı olmakta, 34 adeti işyeri, 7 adeti şantiye ve 4'i ise diğer tesislerden kaynaklanmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan bu şikayetlere teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılmış ve tutanak tutularak ilgili yönetmelik çerçevesinde idari olarak işlem tahsis edilmiştir.

İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde ilimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- Aksa Doğalgaz
- (Havaizleme.gov.tr,2019)

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere İlimizde mevcut bulunan akarsulardan Fırat Nehri haricindekilerin debilerinin küçük olduğu ve genellikle küçük çaplı tarla ve bahçe sulamalarında kullanıldığı, az bir kısmının ise içme suyu temininde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan kuraklık ve yeraltı suyu çekiminin artması sonucunda akarsularımızın debisinde düşüşler görülmekte, bazıları ise kuru veya kısa süreli akış halinde görülmektedir.

İlimiz Birecik ilçesi; Fırat Nehri üzeri Karkamış Baraj Gölü Mevkiinde 31 adet Alabalık Üretim Tesisine İl Müdürlüğümüzce ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

Çizelge B.12 – Şanlıurfa ilinin akarsuları (DSİ, 2019)

AKARSU İSMİ	Debisi (m ³ /sn)	Kullanım Amacı
Diphisar/Şanlıurfa	0.089	Tarla ve bahçe sulaması
Karatepe/Şanlıurfa	0.203	Tarla ve bahçe sulaması
Sırrın Deresi / Şanlıurfa	0.122	Tarla ve bahçe sulaması
Hamdun Çayı / Hilvan	0.318	Tarla ve bahçe sulaması
Bulaklı Kaynağı / Birecik	0.203	Tarla ve bahçe sulaması
Balıkligöl Kaynağı/Şanlıurfa	0.101	Tarla ve bahçe sulaması
Çiçekalan/Birecik	0.021	Kuru
Ayran Kaynağı / Birecik	0.017	Tarla ve bahçe sulaması
Fıstıközü/Birecik	0.017	Kuru
Büyükgöl Kaynağı / Bozova	0.025	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıkamil Deresi / Siverek	0.672	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıhıdır Deresi / Siverek	0.677	Tarla ve bahçe sulaması
Kahnık Deresi / Bozova	0.191	Tarla ve bahçe sulaması

Küçükgöl Kaynağı / Bozova	0.025	Tarla ve bahçe sulaması
Habur Deresi / Ceylanpınar	-	Yağış anında akışa geçer
Üçpınar/Suruç	0.053	Yağış anında akışa geçer
Bentbahçesi (Kızıl Dere) / Birecik	0.161	
Örgülü / Siverek	-	Yağış anında akışa geçer
Narlıkaya / Siverek	0.027	Tarla ve bahçe sulaması
Bucak/ Siverek	0.007	Tarla ve bahçe sulaması
Güllüce/ Siverek	0.019	Tarla ve bahçe sulaması
Balluca/ Siverek	0.029	Tarla ve bahçe sulaması
Karahisar (Gülizar) Viranşehir	0.911	Tarla ve bahçe sulaması
Y.Gırlavik / Birecik	0.139	Tarla ve bahçe sulaması
Fırat Nehri	950	Enerji, Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere ilimizde Atatürk Barajı gibi Türkiye'nin en büyük barajının yanında çok küçük kapasiteli göletlerimiz de bulunmaktadır. Gölet ve depolama tesislerimiz genellikle sulama maksatlı olup, barajlar ise, sulama, enerji ve içme suyu maksatları ile kullanılmaktadır. İlimizde büyük çaplı doğal göller mevcut bulunmayıp, Bozova ilçesinde bulunan Büyüköl ve Küçüköl kaynakları çevresinde oluşan doğal göller bulunmakta ve bunların suları mevsimsel olarak azalmakta, bilhassa yaz mevsimlerinde tamamen kuruyabilmektedir. Yine Balıklıgöl kaynağının bulunduğu noktada yer alan Balıklıgöl ve Anzılha gölleri de küçük çaplı doğal göller olarak ifade edilebilir.

Çizelge B.13 - Şanlıurfa ilinde mevcut sulama göletleri (DSİ, 2019)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı (m ³)	Kullanım Amacı
Atatürk Barajı	Baraj	48	872 385		Sulama, Enerji ve

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

		700,0			İçmesuyu
Birecik Barajı	Baraj	1 220,2	92 700		Sulama ve Enerji
Sultepe Göleti	Gölet				Sulama
Hacıhıdır Barajı	Baraj	62,6	2 080		Sulama
Siverek Çamurlu Göleti	Gölet	9,92	569		Sulama
Hacıkamil	Regülatör	68,0	450		Sulama
Viranşehir Nohutlu Göleti	Gölet	6,15	372		Sulama
Siverek Külhan Göleti	Gölet	3,1	244		Sulama
Büyükcırcıpl YAS Besleme Bendi	YAS Gölet	4,203	-		Yeraltı suyu kaynaklarını besleme, sulama
Cudi YAS Besleme Bendi	YAS Gölet	2,065	-		Yeraltı suyu kaynaklarını besleme, sulama
Taşbasan Depolaması	Depolama	5,352	-		Sulama, günlük depolama

Yenice (Yayık) Göleti	Gölet	22,41	1 995		Sulama
Derbi (Soydan) Göleti	Gölet	8	640		Sulama
Payamlı 2 Göleti	Gölet	1,2	105,2		Sulama
Pesor Göleti	Gölet	3,61	314,6		Sulama
Yeleken (Gülpınar) Göleti	Gölet	14	1 080		Sulama
Katırkuyu Göleti	Gölet	0,16	16,6		Sulama
Bulanık Göleti	Gölet	0,23	23,8		Sulama

B.1.2. Yeraltı Suları

İlimizin yeraltı suyu potansiyeli ve yeraltı suyu seviyesi bilgileri ilçe bazında aşağıdaki tablolarda verilmektedir. Bazı bölgelerde yeraltı suyu seviyesi düşüş gösterirken, bilhassa yüzeysel sulama kaynakları ile sulanan bölgelerde yer altı suyu seviyesinde yükselmeler görülmekte, taban suyu problemleri yaşanmaktadır.

İlimizde jeotermal kaynak olarak Karaali Kaplıcalarının bulunduğu bölgedeki kuyular bulunmakta olup; Şanlıurfa merkez ilçeye bağlı Karaali köyünün doğusunda inşa edilen su sondaj kuyularından 45-50 °C de sıcak su pompajla çekilmektedir. Sıcak suyun, yağış sularının süzülerek derinlerde jeotermik gradiyan etkisi ile ısınması sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Su sondaj kuyularından pompajla çekilen sıcak sular yöredeki kaplıca ve seralarda kullanılmaktadır. Yapılan etütler sonucunda bölgede 90.000 dekarlık bir alanın sıcak su rezervini kapsadığı tespit edilmiştir. Su sondaj kuyularının debileri 50-60 l/s' dir.

İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Hidroloji ve Biyoloji Laboratuvarlarında yapılan kimyasal ve biyolojik incelemelere göre; su hipertermal (49.1°), akrotermal (total mineralizasyon 1gr/lit nin altında), kükürtlü (eşik değer

üstünde 1.58 ppm hidrojen sülfür) bir su özelliğini taşımakta olduğu tesbit edilmiştir. Termomineral kaynak, kükürtlü kaynak olarak Almanya'daki Oberdof Kaplıcası (H₂S 1,1ppm) ve Akrototermal su olarak, Bursa Askeri Hastane Kaplıcası suyuna benzemektedir.

Çizelge B.14 – Şanlıurfa ilinin yeraltı suyu potansiyeli (DSİ, 2019)

İlçe bazında havzalar	Miktarı (hm³/yıl)
Viranşehir-Ceylanpınar havzası	1216
Harran –Akçakale havzası	923
Suruç havzası	245
Birecik havzası	118,05
Halfeti havzası	62,87
Yaylak (Baziki) havzası	245,72
Bozova havzası	164,78
Hilvan havzası	220
Siverek havzası	250

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

1. Hilvan-Siverek alt havzası; Havzada volkanizmaya bağlı oluşan bazalt birimi farklı evreler ile temsil edilmektedir. Evreler arası oluşan killi seviyeleri yeraltı suyu seviyelerinin farklı ölçülmesine neden olmaktadır. Bazalt biriminde yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 2 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyeleri 5-250 m arasında değişmektedir.
2. Şanlıurfa-Harran alt havzası; yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 10 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyesi güneyde 25 m civarında, kuzeye doğru artarak 100 m derinliği ulaşmaktadır.
3. Viranşehir-Ceylanpınar alt havzası; yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 8 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyesi güneyde 80 m civarında, kuzeye doğru artarak 200 m derinliği ulaşmaktadır.
4. Bozova-Yaylak alt havzası; yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 3 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyesi 74 m civarındadır.
5. Suruç alt havzası; yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 2 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyesi kuzeyde artezyen yapmakta, güneye doğru artarak 80 m derinliği ulaşmaktadır.
6. Birecik-Halfeti alt havzası; yıl içerisindeki yeraltı suyu seviye değişimi 5 m civarındadır. Yeraltı suyu seviyesi 20 m ile 125 m arasında değişmektedir.

B.1.3. Denizler

Şanlıurfa İlinin kıyısı bulunduğu deniz bulunmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Su Yönetim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Havza Koruma Eylem Planları çerçevesinde Fırat Havzası Havza Koruma Eylem Planı kapsamında, havzanın korunmasına yönelik olarak havza bazında yapılan Havza Yönetim Heyeti Toplantıları ile iller bazında yapılan İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu Toplantıları Şanlıurfa DSİ 15.Bölge Müdürlüğümüz sekretaryasında yapılmakta, ayrıca Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen izleme noktalarında gerekli numunelerin alınarak analizlerinin yapılması ve belirlenen parametrelerin ölçülmesi işlemleri de bu çerçevede devam etmektedir.

Yine içme suyu ve yeraltı suyu havzalarının korunmasına yönelik olarak gelen tesis ve imar talepleri ilgili mevzuatlar çerçevesinde değerlendirilerek görüş bildirilmektedir.

Çizelge B.15 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları (DSİ, 2019)

İlgili kurumdan söz konusu bilgilere ulaşılamamıştır

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Şanlıurfa İl genelinde Endüstrinin yayıldığı alanlar Organize Sanayi Bölgeleridir. Endüstride kullanılan su kaynağı; Belediyeden alınmaktadır. Deşarj noktası koordinatları: Y:469885.491 - X:4105175.591 -Z:630.380 - ED-50 6 Derece.(OSB Müdürlüğü, 2018)

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Şanlıurfa ili içerisinde en önemli su kirliliği kaynağı, yerleşim birimlerinin atıksularının arıtıma tabi tutulmadan alıcı ortama verilmesidir. İlde 2018 tarihi itibarıyla 3 adet ilçe belediyesinin arıtma tesisi mevcut olup, diğer belediyelerin arıtma tesisi mevcut değildir. Ancak bakanlığımız tarafından yayımlanan 2006/15 nolu Atıksu Arıtma Tesisleri İş Termin Planları Genelgesi doğrultusunda ilçelerimiz tarafından iş termin planları Bakanlığımıza sunulmuştur.

Yine ilimiz sınırları içerisinde bulunan ve içme suyu kaynağı olarak kullanılmakta olan Atatürk ve Birecik Baraj Göllerinin çevresinde mevcut yerleşim yerlerinden kaynaklanan atık suların arıtılmaksızın alıcı ortama deşarjı bu su kaynaklarımız için kirlilik nedenlerini oluşturmaktadır. "Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği" doğrultusunda içme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarının uygulanması sureti ile söz konusu su kaynaklarının korunması amaçlanmaktadır.(İÇŞM, 2016)

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Şanlıurfa ili geniş bir tarımsal potansiyele sahiptir. İlimizin toplam tarım alanı 12.200.014 dekar olup toplam tarım alanı Türkiye tarım alanının yaklaşık % 4,9 'una sahiptir. Konya ve Ankara'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. GAP bölgesinde ise bu oran % 36,4'e çıkmaktadır. İlimizde sulu ve kuru tarım alanlarında başta Buğday, Arpa, ve Pamuk olmak üzere Dane Mısır, Sebze tarımı yapılmakta olup meyvecilikte de Antep Fıstığı, Üzüm, Nar, Badem, Zeytin üretimi yapılmaktadır. Tarım alanlarında NPK (Azot, Fosfor, Potasyum) içerikli kimyasal gübreler ve türevleri ile çiftlik gübreleri de kullanılmaktadır. Ayrıca tarımsal faaliyette bulunan alanlarda yabancı otlar mücadelesinde herbisitler, çeşitli zirai zararlı ve hastalıklara karşı da pestisitler-fungisitler kullanılmaktadır.

İldeki toplam arazi varlığının %59,3'ü tarım alanı, %12,6'sı mera arazisi, %0,7'si fundalık ve ormanlık, %2'si su yüzeyleri ve %25'i de diğer arazileri oluşturmaktadır.

İldeki tarım alanlarının %80,37'ü tarla arazisi, %8,84'ü meyve alanı, %1,72'si ise sebze alanı olarak değerlendirilmektedir. İlimizin 12.200.014 dekar tarım arazisininin 4.770.964 dekarı yani %39,11'ü sulanmaktadır.

B.3.2.2. Diğer

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.4. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu

Şanlıurfa ilimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

Çizelge B.16 – Şanlıurfa ili kıyılarında Su Yönetim Birimleri

(Kaynak, yıl)

Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		2014	2015	2016
		Orta kalite	Zayıf kalite	Orta kalite

Ekolojik Kalite Renk Kodlaması

Çok İyi
İyi
Orta
Zayıf
Kötü

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Şanlıurfa da iki etaptan oluşan Merkez İçmesuyu Arıtma Tesisimiz mevcuttur. Kaynak olarak Atatürk Barajı içme ve kullanma suyu kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ilçelerde yapımı devam eden arıtma tesislerimiz mevcut olup şu anda ilçelerimiz ve bağlı kırsallarında kuyulardan içme ve kullanma suyu temin edilmektedir.

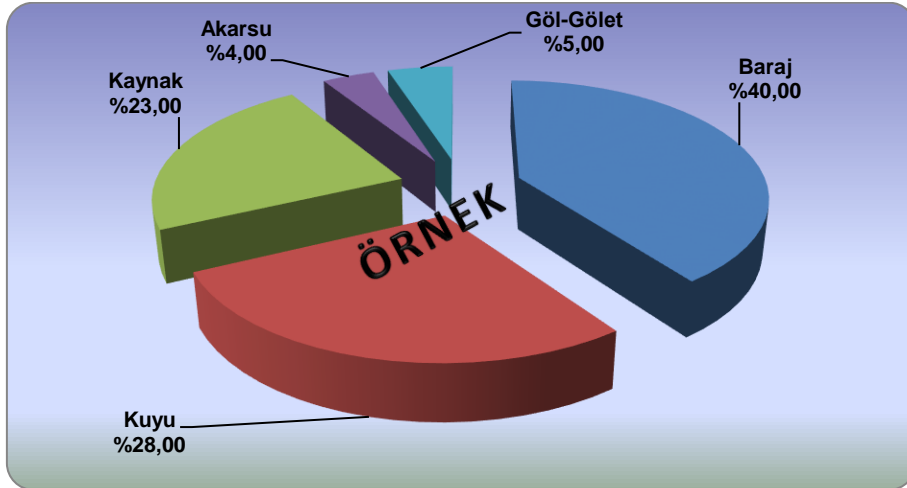
Atatürk Barajından 2018 yılında çekilen toplam su miktarı 88.828.024 m³/yıl dır.

Kuyulardan çekilen 2018 yılında çekilen toplam su miktarı bilgisi elimizde yoktur.

İlimizde Büyükşehir belediyesi ve 3 ü merkez ilçe olmak üzere 13 ilçe belediyesi içme suyu şebekesinden faydalanmaktadır.

Toplam 2.000.000 nüfus şebekeden su almaktadır.

İlçelerde ve ilçe kırsalında yeraltı sularını klor dozaj pompaları ve sıvı klor ile dezenfekte edip içme ve kullanma suyu olarak kullanılmasını sağlamaktayız.(ŞUSKİ,2019)

Grafik B.4 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(ŞUSKİ,2019)

İlgili kurumdan gelen verilere istinaden grafik düzenlenememiştir.

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlgili kurumdan bilgi alınamamıştır.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Kaynağımız Atatürk Barajı olup; Nehir seviyesinden yükseklik bakımından minimum su kotu 513, ideal su kotu 526, maksimum su kotu ise 542 m ye ulaşır. Yıllık ortalama su akışı 26 654 milyar m³ tür. Toplam su depolama hacmi 48,7 milyar m³ tür.

B.5.2. Sulama

İl genelinde tarımsal faaliyet oranı %84, DSİ Tesislerinden sulanan I. Ürün Alanı %90,4 olup Kuru Tarım Yapılan Alan ise, %4,2'dir. Tarım Yapılmayan Boş Alan Oranı, %5,4'tür.

İl genelinde uygulanan Sulama Yöntemleri; Suruç Ovası Pompaj Sulaması: %100 Kapalı Sistem olup %25 Yüzeysel Sulama, %70 Yağmurlama Sulama ve %5 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Akçakale; %100 Klasik sistem olup %84 Yüzeysel Sulama, %15 Yağmurlama Sulama ve %1 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Şanlıurfa-Harran; %80 Kanalet, %20 Kapalı Sistem olup %100 Yüzeysel Sulama uygulanmaktadır.

Yaylak Ovası; %100 Kapalı Sistem olup %5 Yüzeysel Sulama, %80 Yağmurlama Sulama ve %15 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Yukarı Harran; %100 Kapalı Sistem olup %100 Yağmurlama Sulama uygulanmaktadır.

Bozova; %100 Kapalı Sistem olup %96 Yağmurlama Sulama ve %4 Damla Sulama uygulanmaktadır.

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Şanlıurfa Ana Kanalında; Fırat Sulama Birliği(Koruklu, Harran ve Tahılalan Sulama Birlikleri), Haktanır Sulama Birliği (Merkez, Sevimli Elveren ve Yalınlı Onortak Sulama Birlikleri) ve Topçu Gündaş Sulama Birliği

Harran Ana Kanalında; TekTek Sulama Birliği (Yeşilova, Kurtuluş ve Harranova Sulama Birlikleri), Şuayb Sulama Birliği (İmambakır ve Bereket Sulama Birliği), GAP Sulama Birliği (Reha Sulama Birliği) ve Güzelyurt Sulama Birliği'dir. Şanlıurfa-Harran Sulama sahası içerisinde toplamda 14270.03 m3/ha su kullanılmaktadır.

B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Suruç Ovası; %70 Yağmurlama Sulama ve %5 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Akçakale; %15 Yağmurlama Sulama ve %1 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Yaylak Ovası; , %80 Yağmurlama Sulama ve %15 Damla Sulama uygulanmaktadır.

Yukarı Harran; %100 Yağmurlama Sulama uygulanmaktadır.

Bozova; %96 Yağmurlama Sulama ve %4 Damla Sulama uygulanmaktadır.

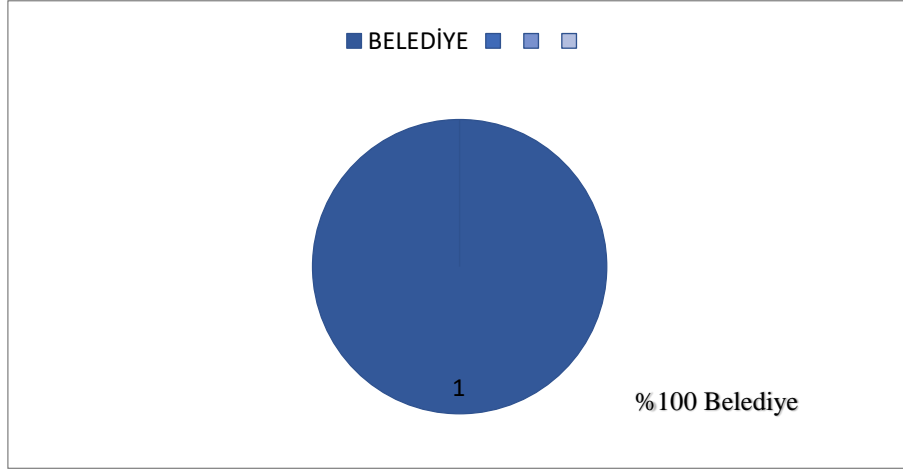
Suruç Ovası Sulama Projesi, Yaylak Ovası Sulama Projesi(Atatürk Barajı Sulama Birliği), Tatarhöyük Sulama Birliği ve Günışık Sulama Projesi

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

Şanlıurfa Organize Sanayisinde kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımından, miktarından söz edilmiştir. Geri Dönüşüm suyu ve soğutma suyu kullanılmamaktadır. Tüm atıksular Şanlıurfa Organize Sanayi Bölgesi Merkezi Atıksu Arıtma Tesisinden arıtıldıktan sonra kuru dere olan dana deresine deşarj edilmektedir. Skky Tablo 19: Karışık Endüstriyel Atık Suların Alıcı Ortama Deşarj Standartları Küçük Ve Büyük Organize Sanayi Bölgeleri Ve Sektör Belirlemesi Yapılamayan Diğer Sanayiler) tabidir. Kullanılan su kaynakları belirtilerek Tablo B.1 hazırlanmıştır.

OSB ADI	KAYNAK	YIL	TÜKETİM	
Şanlıurfa OSB	Belediye	2018	2.750.870 ton	

Şekil B.1 - (Şanlıurfa Organize Sanayi Bölgesinde 2018 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı)

Grafik B.5 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı(ŞUSKİ,2019)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Baraj ve Hes	Yıllık Üretim
Atatürk Barajı	8900 GWh
Birecik Barajı	2518 GWh
Şanlıurfa Hes	124 GWh

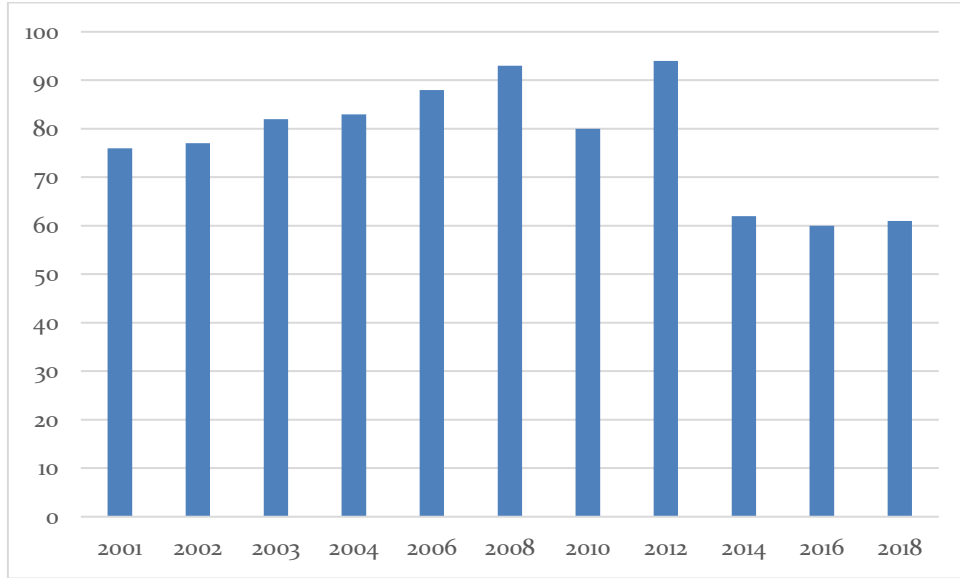
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.6. Çevresel Altyapı

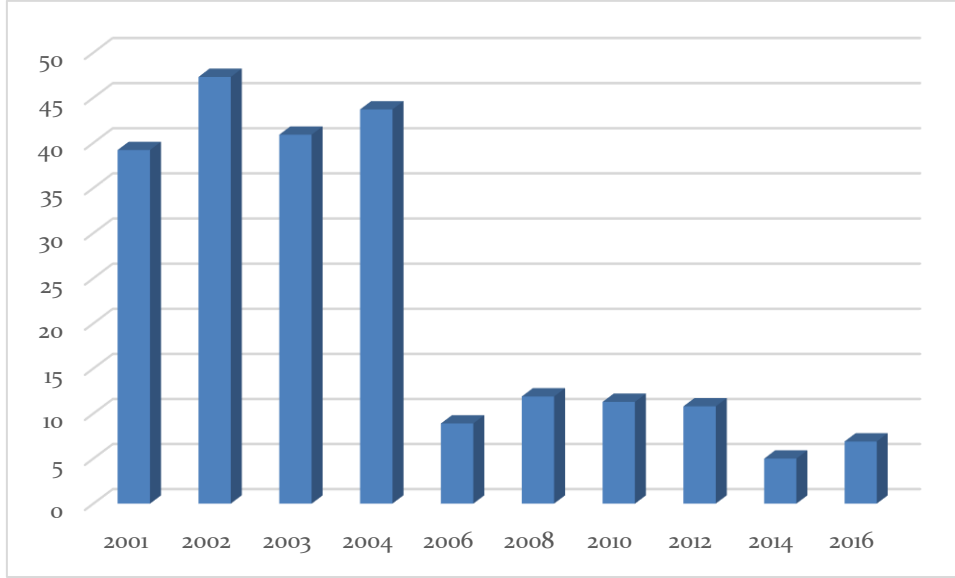
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

İlimizin Atık su kanalizasyon şebekesi 2030 yılı ve 1.200.000 nüfusa göre hesaplanarak planlanmıştır. Bir kısmının inşaatı tamamen bitmiş olup, toplam uzunluğu 360 Km.dir. Kullanılan boruların çapları 0 200-1600 arasında değişmektedir. Bu proje ayrık sistem olup, ağ şeklindedir. Şehir merkezinin %80 'ini kapsamaktadır. %20'si baks tipi kanaldan oluşmaktadır. Bu sistem eski Urfa'da dar yerlerde mevcuttur.

Grafik B.6 - Şanlıurfa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK, Aralık 2018)

2018 yılı için bu oran %61' dir.(ŞUSKİ,2019)

Grafik B.7 – Şanlıurfa ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK, Aralık 2018)

2018 yılı için bu oran %9,7'dir. (Grafikte düzenleme yapamadığımız için metin olarak yazılmıştır)
(ŞUSKİ, 2019)

Çizelge B.17 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

(Kaynak, yıl)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
il Merkezi	Şanlıurfa Merkez(2019 yılında devreye girdi)	✓					144.833	var	1,65	Karakoyun deresi	yok	737.398	13.440
ilçeler	Akçakale	✓					8.232	yok	0,2	Cullap deresi	yok	34.743	-
	Birecik		✓										
	Bozova		✓										
	Ceylanpınar		✓										
	Siverek	✓					17.040	var	0,23	Hacı Hıdır Barajı	yok	138.213	4.760
	Suruç		✓										
	Viranşehir		✓										
	Halfeti		✓										
	Harran		✓										
	Hilvan	✓						yok			yok	24.733	2774,37

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

Çizelge B.18 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü-2019)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Şanlıurfa OSB	FAAL	4.000	YOK	Fiziksel – Kimyasal - Biyolojik	6,08	Dere
Viranşehir OSB	FAAL	250	YOK	Fiziksel - Biyolojik	0,0033	Dere
Şanlıurfa Besi TDİOSB	İnşaat Aşamasında					
Şanlıurfa Birecik OSB	İnşaat Aşamasında					
Şanlıurfa Siverek OSB	İnşaat Aşamasında					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler

İlgili kurumdan bilgi alınamamıştır.

B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

Tesislerimizde geri kazanım uygulaması yoktur.(ŞUSKİ,2019)

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

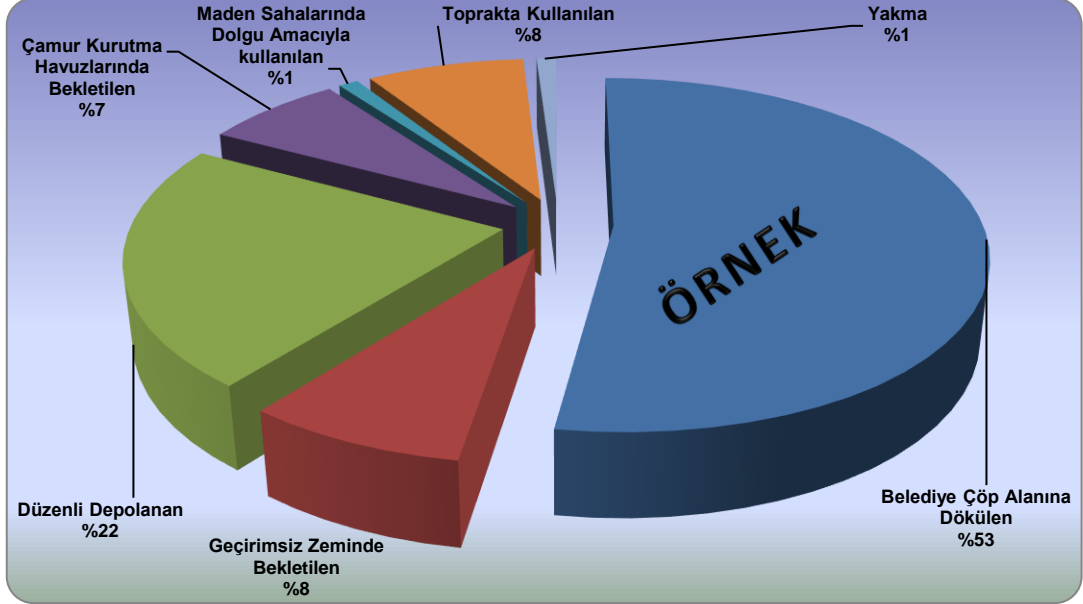
Çizelge B.19 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Tespit Edilmiş Kirlenmiş Sahanın Yeri	Tespit Edilmiş Kirlenmenin Nedeni	Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışma var mı?		Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışmalarda kullanılan temizleme faaliyetleri ve yöntemleri
		Var	Yok	
1.Siverek ilçesi Yücelen Köyü mevki		Var		Saha takip gerektirmeyen saha listesinde yer alıp potansiyel saha listesine dahil edildi.
2. Siverek ilçesi Yoğurtçuk Köyü mevki		Var		Saha takip gerektirmeyen saha listesinde yer alıp potansiyel saha listesine dahil edildi.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı

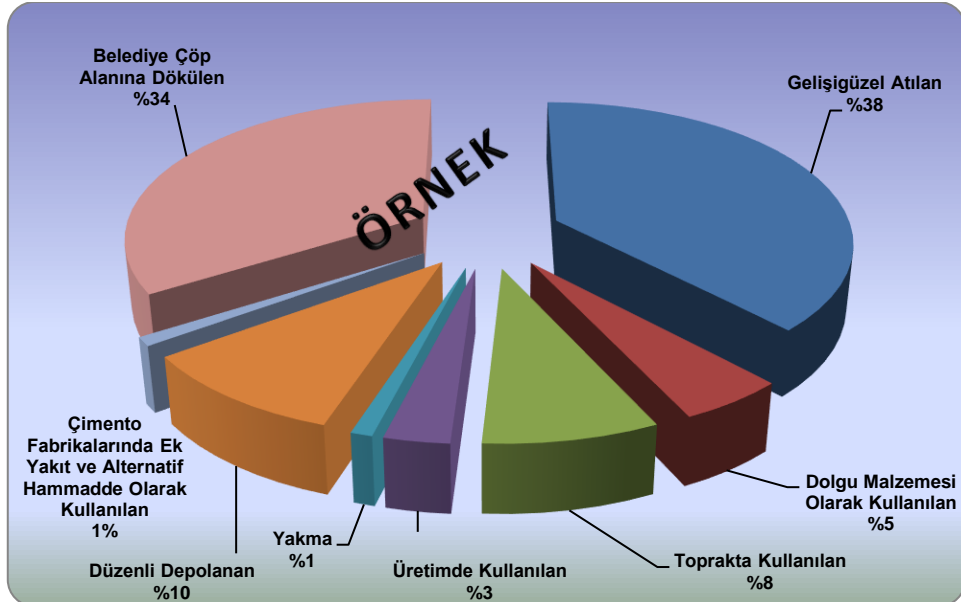
Arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli çalışmalar başlatılmış olup izin alma aşamasına gelinmiştir. (ŞUSKİ, 2019)

Grafik B.8 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi

(ŞUSKİ,2019)

2018 yılında oluşan arıtma çamurlarının tamamı belediye çöp alanına dökülmüştür.(Grafikte düzenleme yapamadığımız için metin olarak yazılmıştır) (ŞUSKİ, 2019)

Grafik B.9 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (ŞUSKİ, 2019)

İlgili kurumdan veri alınamamıştır.

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.20 – Şanhurfa ilinde 2018 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2019)

Bitki Besin Maddesi (N, P, K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	266,00	1.876.500
Fosfor	123,00	
Potas	21,00	
TOPLAM	410,00	

Çizelge B.21 - Şanhurfa ilinde 2018 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2019)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler		322.883,25	1.345.000 ha
Herbisitler		591.338,00	
Fungisitler		45.750,00	
Rodentisitler			
Nematositler			
Akarisitler			
Kışlık ve Yazlık Yağlar		71.750,00	
.....			
.....			
TOPLAM	Hastalık, zararlı ve yabancı ot mücadelesi	117.250,63 lt	

Çizelge B.22 - Şanhurfa ilinde 2018 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(Kaynak, yıl)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)

İlgili kurumdan konu ile ilgili herhangi bir veri verilmemiŐtir.

B.8. Sonuĝ ve Değerlendirme

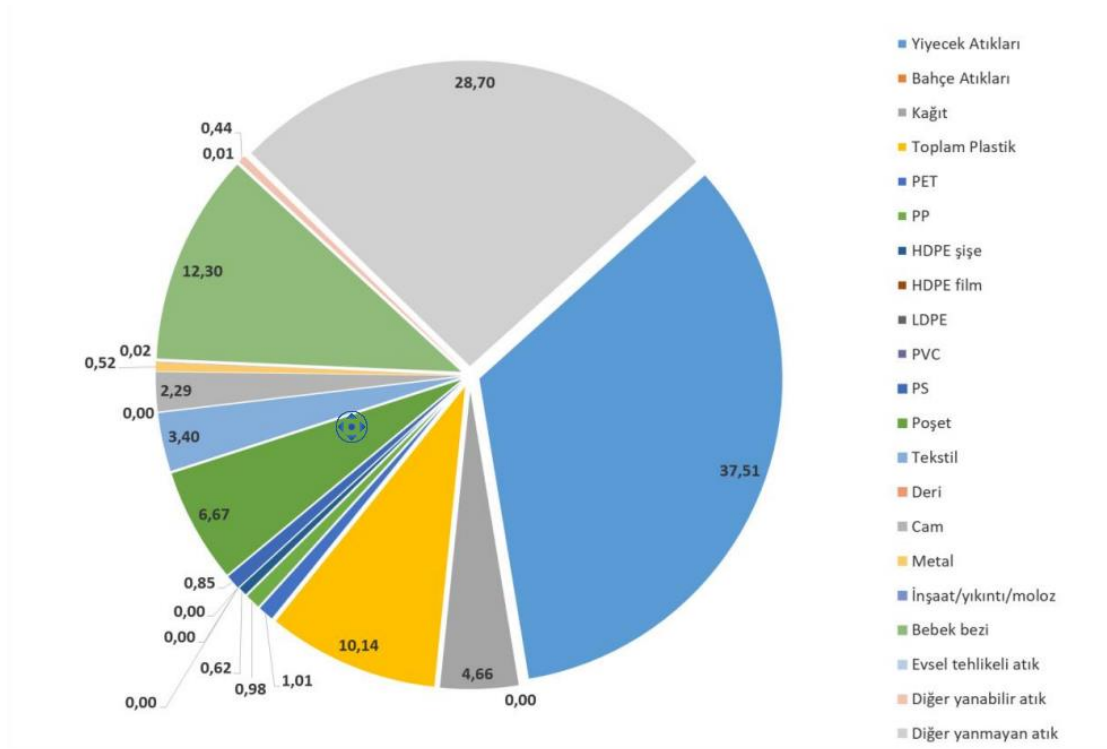
Kaynaklar

- DSİ
- Şanlıurfa BŧyŧkŐehir Belediye Başkanlığı
- Tarım ve Orman İİ Mŧdŧrlŧęŧ

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

Şanlıurfa İli Eyyübiye ilçesinde bulunan Entegre Katı Atık Düzenli Depolama Sahasına 2018 yılında toplam 425.254 ton atık bertarafı yapılmıştır. Düzenli depolama sahasında oluşan evsel nitelikli atıksular kanal bağlantı izni ile kanalizasyona bağlanmıştır. Şanlıurfa İlinde; Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Suruç, Siverek, Viranşehir ilçelerinde Aktarma İstasyonu bulunmaktadır. Harran, Halfeti ve Hilvan ilçelerinde vahşi depolama bulunmaktadır.

Şekil 48. Şanlıurfa ili ortalama katı atık içeriği yüzde dağılımı –kırsal dahil

Grafik C.10 - Şanlıurfa ilinde katı atık kompozisyonu
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, ilimiz Karaköprü ilçesinde 2 adet Hafriyat Atıkları depolama sahası mevcuttur. Toplam 2018 yılı hafriyat atığı miktarı: 170.000 m³ tür.

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

Çizelge C.24 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okullar	76	4250
Kadın Destek Merkezleri	3	600
Milli Eğitim Müd. Bağlı Müdür Yardımcıları	1	250
Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrencileri	1	100

Not: İl Müdürlüğümüz personel eksikliği ve iş yoğunluğu dolayısıyla 2018 yılında eğitim verilememiştir.

Grafik C.11 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı

(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge C.25 – 2018 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2019)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/OSB/Üniversite/Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM Belediye			
2. Sınıf AGM AVM			
3. Sınıf AGMOSB, Üniversite, Site, havaalanı			
Mobil Atık Getirme Merkezi	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	Haliliye	7	Ambalaj Atıkları Tıbbi Atık(İlaç) Bitkisel Atık Yağ Atık Pil

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

C.3.3. Atık Miktarları

Not: 2018 yılında İlimizde sıfır atık bilgi sistemine işlenmiş toplanan atık bulunmamaktadır.

Çizelge C.26 – 2018 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(Kaynak, Yıl)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)		
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)		
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)		
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		
Pil(16 06 01*)		
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		
Aydınlatma (20 01 21*)		
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)		
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)		
Hacimli atıklar (20 03 07)		
Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)		
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		
Organik atık		
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		
TOPLAM		

İlgili kurumdan herhangi bir veri alınamamıştır.

Grafik C.12 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(Kaynak, Yıl)

İlgili kurumdan herhangi bir veri alınamamıştır.

C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

Çizelge C.27 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi-2019)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	0		
Belediye Hizmet Binası	0		
Okul	0		
Kurum/kuruluş	0		
AVM	1		%100
Otel	0		
Hastane	0		
Sanayi	0		
Diğer	0		

Grafik C.13 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi-2019)

C.3.5. Ekipman

Çizelge C.28 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar (Sıfır Atık Bilgi Sistemi-2019)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
17	0	0

C.3.6. Kompost

Çizelge C.29 – 2018 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamında kompost üretimi bilgileri

(Sıfır Atık Bilgi Sistemi-2019)

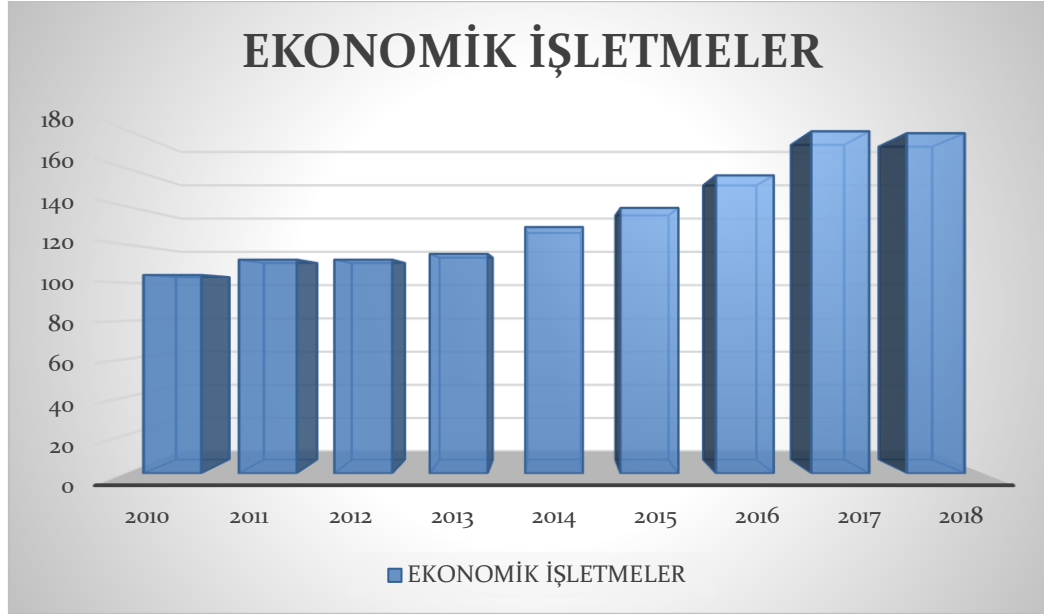
	Kompost Tesisi Sayısı	Toplam Kapasitesi	Yıllık Üretilen Kompost Miktarı (kg)
Belediye Geneli	0	0	0
Kurum/Kuruluşlar	0	0	0

C.4. Ambalaj Atıkları

Çizelge C.30 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	-	1.508.001 kg
Metal	-	-
Kompozit	-	-
Kağıt Karton	-	-
Cam	-	-
Ahşap	-	-
Karışık	19.141.411,00 kg	-
Toplam	19.141.411,00 kg	1.508.001 kg

Grafik C.14 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019) Not: 11.07.2019 tarihine kadar 180 adet ekonomik işletme bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda ne kadar olduğuna sistem müsaade etmemektedir.

Çizelge C.31 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Satış Noktaları Hariç)	168 (bütün piyasaya sürenler)
Piyasaya Süren İşletme Sayısı (Sadece Satış Noktaları)	168 (bütün piyasaya sürenler)
Ambalaj Üreticisi Sayısı	8
Tedarikçi Sayısı	2

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Çizelge C.32- 2018 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
3	1	-	2

Çizelge C.33 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
4	4	-	-	-	-	-	-

Çizelge C.34 – 2018 yılında Şanlıurfa ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı durumu

(Ambalaj Bilgi Sistemi - 2019)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi	AAYP'ye Dahil Olan TAT Firmaları	AAYP'ye Dahil Olan Yetkilendirilmiş Kuruluşlar
Siverek	238.979	VAR	21.09.2018	2 Ay Geri Dön. San. Tic. Ltd. Şti.	TÜKÇEV
Viranşehir	181.072	VAR	20.09.2018	2 Ay Geri Dön. San. Tic. Ltd. Şti.	TÜKÇEV
Ceylanpınar	80.706	VAR	24.12.2018	2 Ay Geri Dön. San. Tic. Ltd. Şti.	TÜKÇEV
Akçakale	98.897	VAR	16.06.2017	White force Atık Geri Dön. San. Tic. Ltd. Şti.	-
Suruç	102.164	VAR	12.03.2018	White force Atık Geri Dön. San. Tic. Ltd. Şti.	-
Karaköprü		YOK			
Eyyübiye		YOK			
Hilvan		YOK			
Harran		YOK			
Birecik		YOK			
Bozova		YOK			
Halfeti		YOK			
Haliliye		YOK			

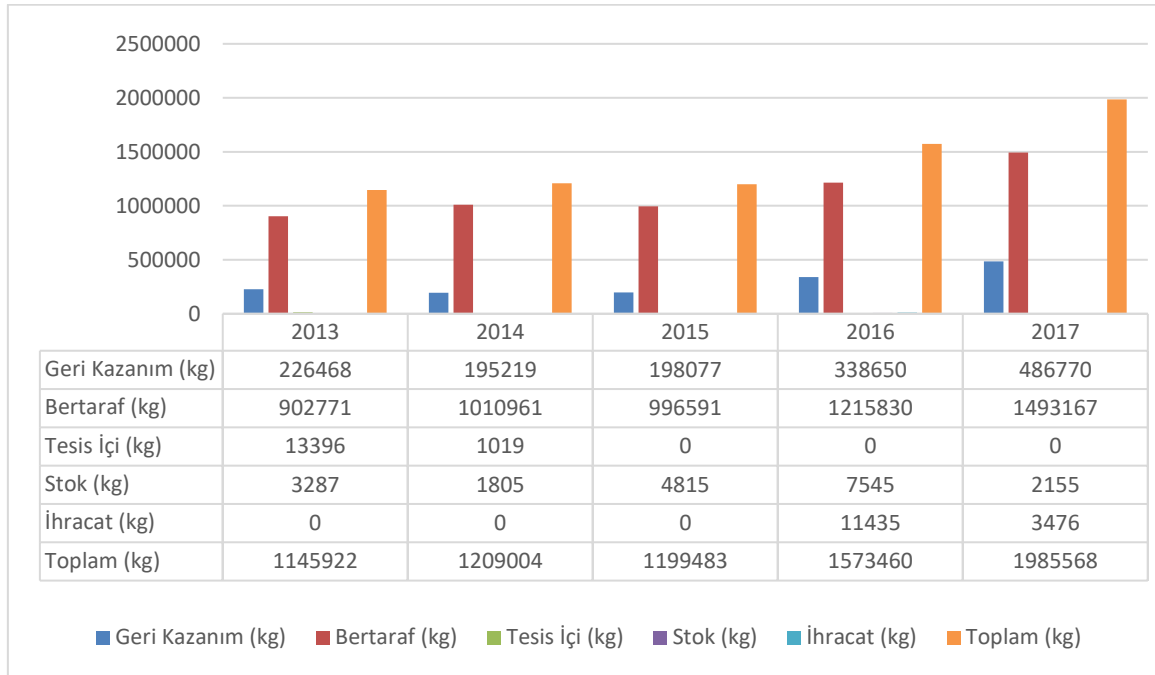
Çizelge C.35 - 2018 yılında Şanlıurfa ilinde Atık Getirme Merkezleri ile ilgili durum

(Atık Yönetim Uygulaması - 2019)

Atık Getirme Merkezi (AGM)	Sahibi	Kurucu Türü (Belediye-AVM-OSB-Havalimanı-Satış Noktası vd.)	Adresi	İzin/Onay tarihi	Atık Grupları
1. Sınıf AGM					
2. Sınıf AGM					
3. Sınıf AGM					

Not: İlimizde AGM yoktur.

C.5. Tehlikeli Atıklar

Grafik C.15 – Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi(ATık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

Çizelge C.36 - Şanlıurfa ilinde 2017 yılında atık işleme ve miktarı(ATık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

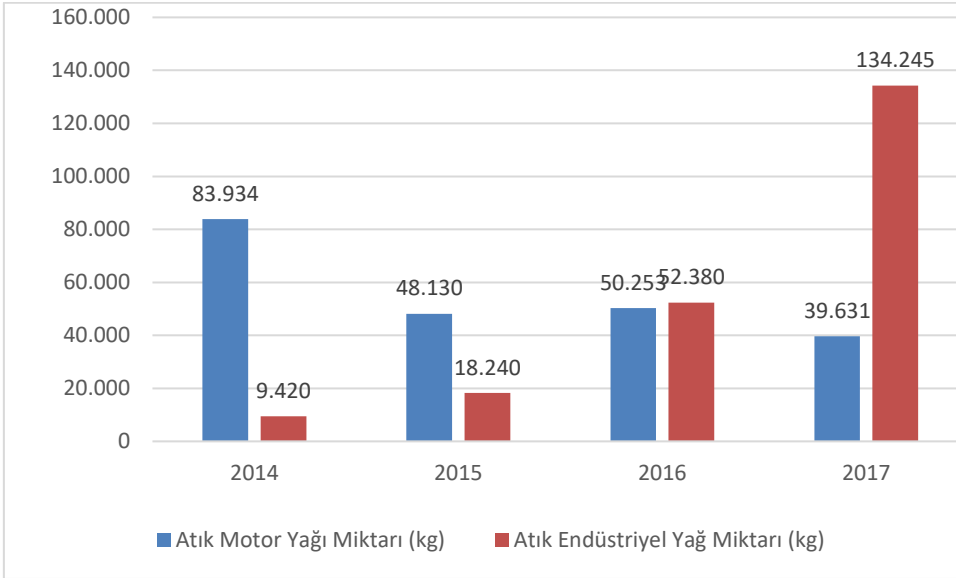
ATIK İŞLEME YÖNTEMİ KODU (R/D)	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (kg)
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	28.334
R2	Solvent (çözücü) ıslahı/yeniden üretimi	11.462
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	561.382
R9	Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer tekrar kullanımları	56.880
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	535.795
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların stoklanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	68.345
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara	354.145

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

	uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	
D10	Yakma (karada)	105

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler – Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.6. Atık Madeni Yağlar

Grafik C.16 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde atık madeni yağ toplama miktarları (ton)*

(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

	2014	2015	2016	2017
Atık Motor Yağı	83,93	48,13	50,25	39,63
Atık Endüstriyel Yağ	9,42	18,24	52,38	134,24

* Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilecektir.

Atık motor yağı kodları : 13 02 04*, 13 02 05*, 13 02 06*, 13 02 07*, 13 02 08*
Atık endüstriyel yağ kodları : 12 01 06*, 12 01 07*, 12 01 10*, 12 01 12*, 13 01 01*, 13 01 04*, 13 01 05*, 13 01 09*, 13 01 10*, 13 01 11*, 13 01 12*, 13 01 13*, 13 03 01*, 13 03 06*, 13 03 07*, 13 03 08*, 13 03 09*, 13 03 10*, 13 05 06*, 19 02 07*

Çizelge C.37 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları

(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

Geri kazanım* (ton)	Nihai bertaraf (ton)	İhracat (ton)	Stok (ton)	Atık Minimizasyonu (Tesis İçi) (ton)
170,4	0	3,47	1,09	0

*Ek yakıt olarak kullanım dahildir.

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler – Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

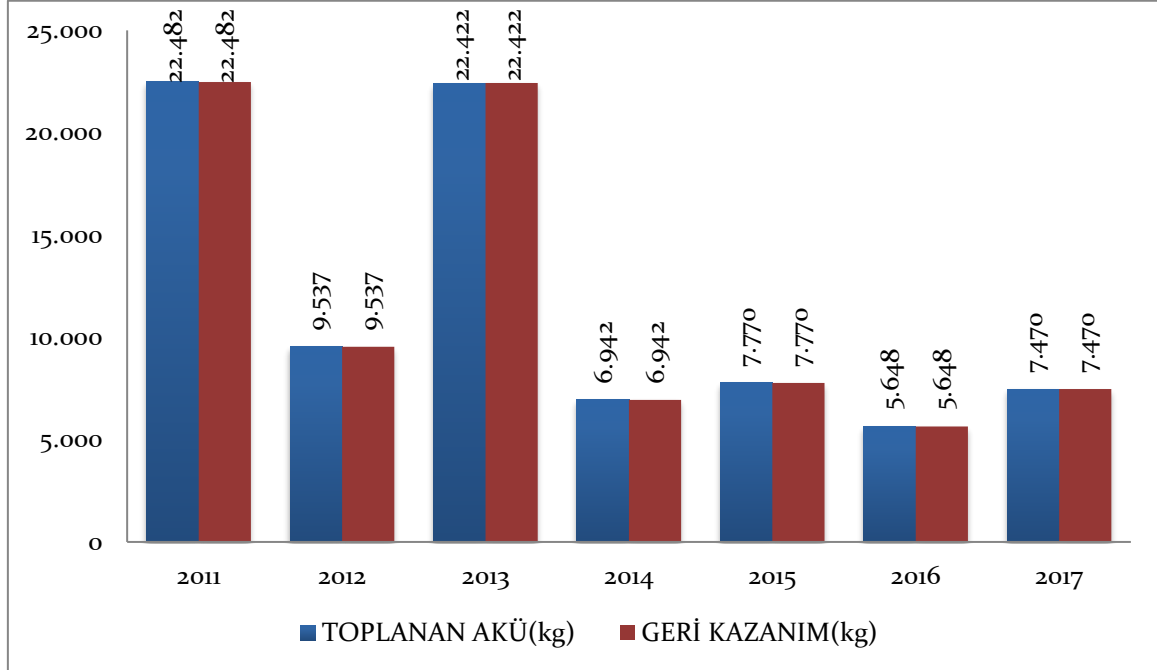
C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Çizelge C.38 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler

(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER						
Atık Akümülatör Geçici Depolama İzin Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
0	0	7,470	0	0	0	0

16 06 01*: Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu

Grafik C.17 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (ton)*
(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Çizelge C.39 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)
(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

2013	2014	2015	2016	2017
22.422	6.942	7.770	5.648	7.470

Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu 16 06 01*

Çizelge C.40 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (Kg)
(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

2014	2015	2016	2017
27	0	2	8

Atık piller için kullanılan atık kodları: 16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler – Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

Çizelge C.41 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler
(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesis ¹		Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg) ²		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi	
Sayısı	Kapasitesi (ton)	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)
1	-	3,509	-	0	0

¹ Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri dahil

² Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilecektir.

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler – Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

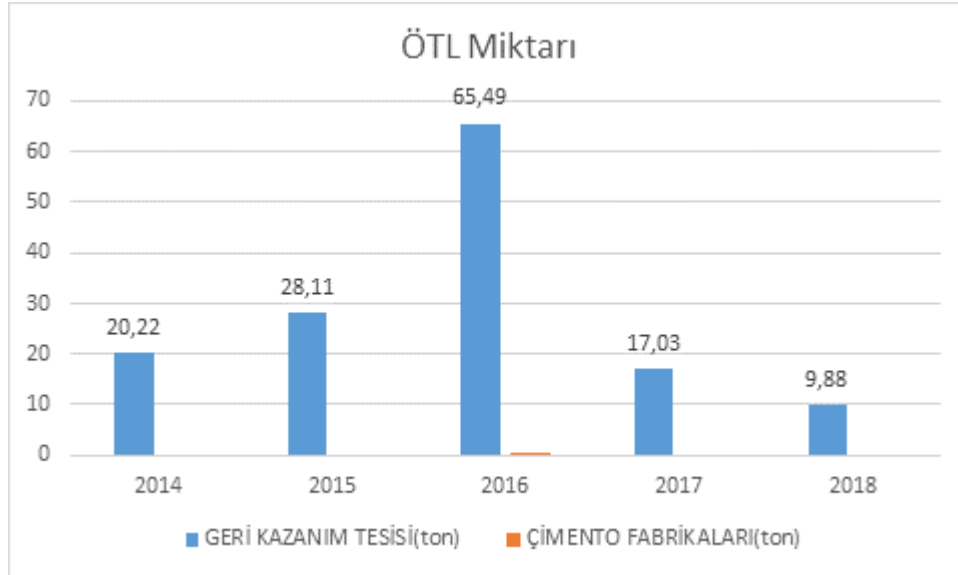
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

Çizelge C.42 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler

(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0	0	0	0	0	0	0	0	0

İlimizde ÖTL geri kazanım, bertaraf ve geçici depolama alanı bulunmamaktadır.

Grafik C.18 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)

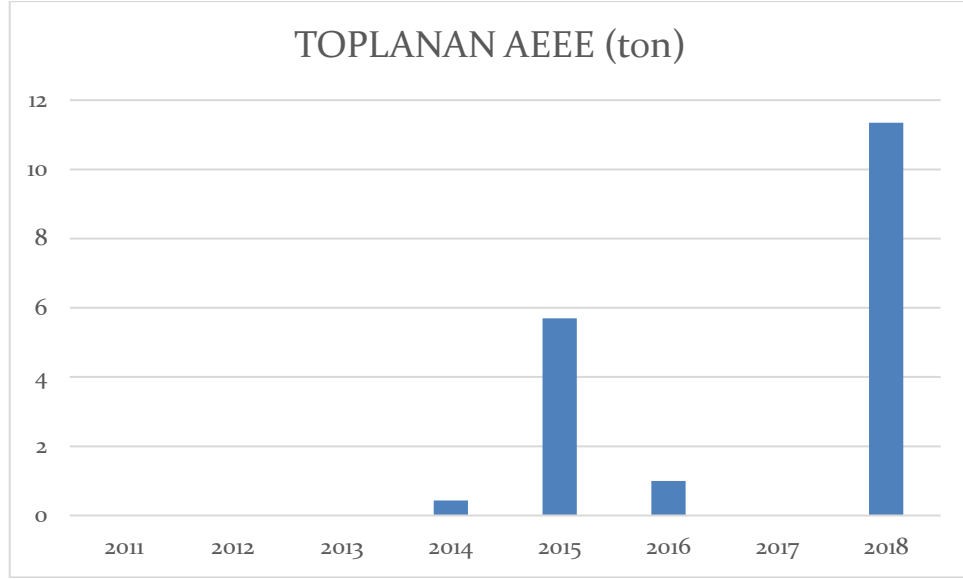
(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Çizelge C.43 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve çimento fabrikalarına gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetim Uygulaması, Aralık 2019)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Çimento Fabrikaları	0	0	0	0	0	0
Geri Kazanım Tesisi	0	20,22	28,11	65,49	17,03	9,88

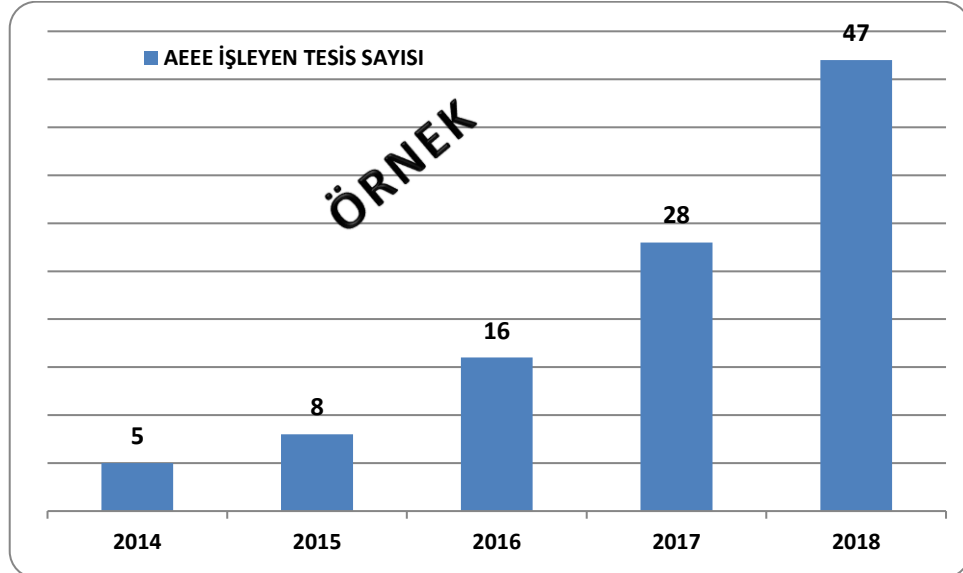
C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

Grafik C.19 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton)

(Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

2014	2015	2016	2017	2018
0,05	0,118	1,201	0	11,345

Grafik C.20 - Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde AEEE işleyen tesis sayısı (Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Not: İlimizde AEEE işleyen tesis yoktur.

Çizelge C.44 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar (Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE Getirme Merkezleri		AEEE'lerin Toplanması Amacıyla Oluşturulan Aktarma Merkezleri		Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)	AEEE İşleme Tesisi		İşlenen AEEE Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)	Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0		0			0		0

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

Çizelge C.45 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı (Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Oluşturulan ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
1	3	0	0

C.12. Tehlikesiz Atıklar

Çizelge C.46 – Şanlıurfa ilinde 2017 yılı için sanayi tesislerinde oluşan tehlikesiz atıkların toplanma, taşınma ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri (Atık Yönetimi Uygulaması, Aralık 2019)

Atık Kodu**	YIL						
	Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
01 03 99	0,02	0,02	100	R12	-	-	-
08 03 18	0,001	0,001	100	R12	-	-	-
15 01 01	83,285	83,285	100	R12	-	-	-
15 01 02	125,419	125,419	100	R12	-	-	-
15 01 03	69,100	69,100	100	R12	-	-	-
15 02 03	0,05	0,05	100	R1	-	-	-
16 01 03	70,451	70,451	100	R12	-	-	-
16 01 16	0,453	0,453	100	R12	-	-	-
16 01 17	181,761	181,761	100	R4	-	-	-
16 01 18	2,393	2,393	100	R4	-	-	-
16 01 19	1,192	1,192	100	R12	-	-	-
16 01 20	1,197	1,197	100	R12	-	-	-
16 01 99	2,220	2,220	100	R12	-	-	-
17 04 01	3,100	3,100	100	R4	-	-	-
17 04 02	26,423	26,423	100	R4	-	-	-
17 04 05	420,320	420,320	100	R4	-	-	-
17 04 11	0,210	0,210	100	R4	-	-	-

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Atık Kodu**	YIL						
	Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
20 01 36	1,128	1,128	100	R4	-	-	-
20 01 39	0,170	0,170	100	R12	-	-	-
20 01 40	118,825	118,825	100	R4	-	-	-

Atık Yönetim Uygulamasında 2018 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2017'yi içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler – Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

İlimizde Demir Çelik Sektörü mevcut değildir

Çizelge C.47 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi

(Kaynak, yıl)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
TOPLAM			

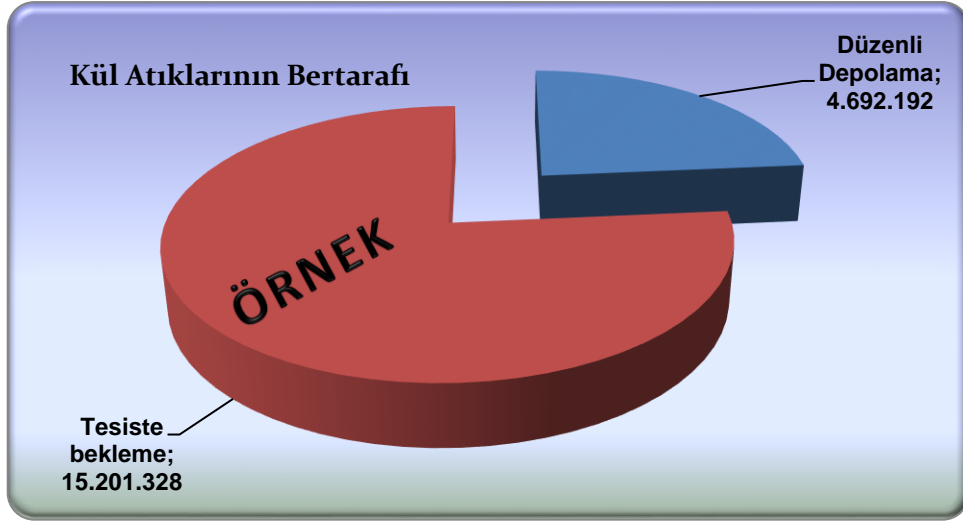
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde Kömürle çalışan termik santral bulunmamaktadır.

Çizelge C.48 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı

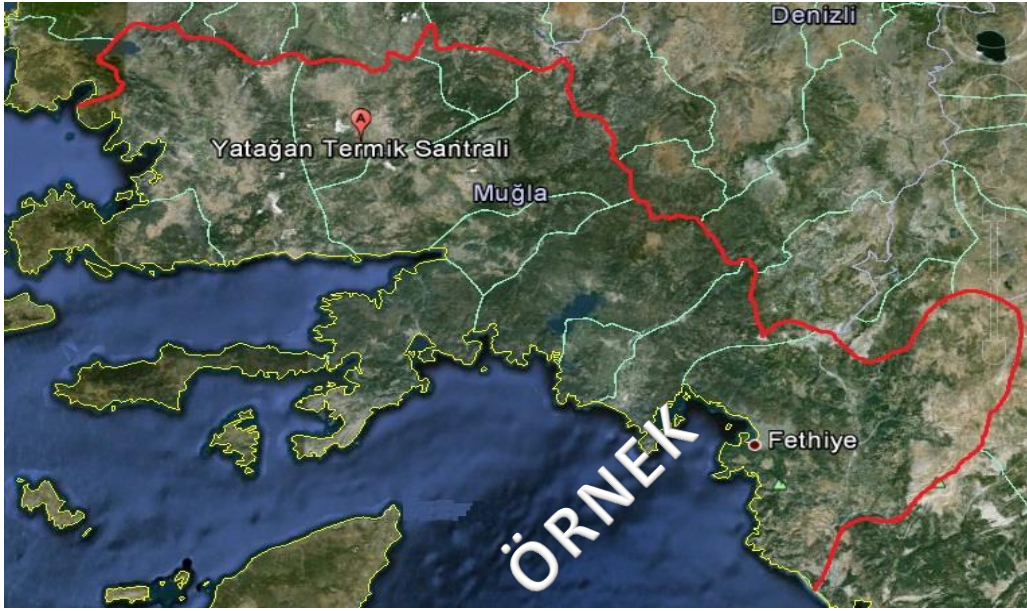
(Kaynak, yıl)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
TOPLAM			

Grafik C.21 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı kül atıklarının yönetimi
(Kaynak, yıl)

İlimizde Kömürle çalışan termik santral bulunmadığından konu ile ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Harita C.2 – Şanlıurfa ilinde Bulunan Termik Santrallerin Yeri
(Kaynak, yıl)

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Resim C.1 – (.....) Termik Santrali
(Kaynak, yıl)

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

Arıtma çamurlarının toprakta kullanımında gerekli çalışmalar başlatılmış olup izin alma aşamasına gelinmiştir. (ŞUSKİ, 2019)

13. Tıbbi Atıklar

Çizelge C.49 – 2018 yılında Şanlıurfa ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aralık 2019)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmamın	Tesisin Bulunduğu İl
Şanlıurfa	X		X		1.721,63		X		X	Şanlıurfa
Siverek		X	X				X		X	Şanlıurfa
Viranşehir		X	X				X		X	Şanlıurfa
Ceylanpınar		X	X				X		X	Şanlıurfa
Akçakale		X	X				X		X	Şanlıurfa
Suruç		X	X				X		X	Şanlıurfa
Karaköprü		X	X				X		X	Şanlıurfa
Eyyübiye		X	X				X		X	Şanlıurfa
Hilvan		X	X				X		X	Şanlıurfa
Harran		X	X				X		X	Şanlıurfa
Birecik		X	X				X		X	Şanlıurfa
Bozova		X	X				X		X	Şanlıurfa
Halfeti		X	X				X		X	Şanlıurfa
Haliliye		X	X				X		X	Şanlıurfa

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı “adet” olarak belirtilecektir.

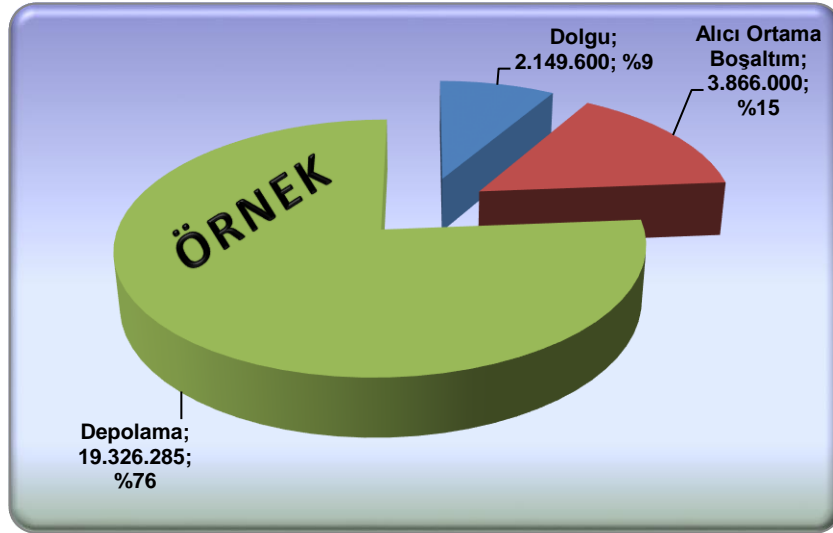
Çizelge C.50 - Şanlıurfa ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aralık 2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Tıbbi Atık Miktarı (ton)					1.721,63

C.14. Maden Atıkları

Çizelge C.51 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı
(Kaynak, yıl)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)		Zenginleştirme Atığı		
		Zenginleştirme Atığı	Pasa Atığı	Bertaraf Yöntemi	Karakterizasyonu	Tesis Sınıfı

Grafik C.22 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında madencilikte proses atıklarının bertarafı
(Kaynak, yıl)

Not: İlimizde bulunan ocak işletmeleri tarafından maden atığı oluşmadığı beyan edilmiştir.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Çizelge C.52 – 2018 yılı itibariyle Şanlıurfa ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı (Kaynak, yıl)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Kaynaklar

- Atık Yönetim Uygulaması
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

Çizelge Ç.53 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	1
TOPLAM	1

İlimizde Büyük Endüstriyel Kazalara Sebepiyet verebilecek 1 işletme mevcut olup Acil durum Planları hazırlanmıştır.

İlimizde BEKRA 3 bildirimleri yapan kuruluş bulunmamaktadır.

Çizelge Ç.54 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında BEKRA 3 bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	0
Kapsam Dışı	0
TOPLAM	0

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde 2 adet BEKRA kuruluşu varken 1 tanesi kapanmıştır.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Flora

Bölgede Fırat kavağı, Söğüt, Çınar, Elder çamı, Kızılcım, K.servi, Okalıptüs, Y.Akasya, Aylantus, Melia, Sofora, Kavak, Glediçya, İğde, Antep fıstığı, Erik, Kayısı bulunmaktadır. Tarım alanlarında başta Domates, Biber, Patlıcan ve Salatalık olmak üzere sebzeçilik yapılmaktadır. Ayrıca Buğday, Arpa ve Mercimek yetiştirilmektedir. Birecik ilçesi meydan mahallesinde Fırat Kavağı (*Populus euphratica*-Oliver) popülasyonu bulunmakta ve saha 1. derece SİT alanı ilan edilmiştir. Mahalli olarak burası “söğütlük” olarak bilinmektedir.

Resim D.2 – Örnek ağaç türleri
(OGM,2016)

D.2. Fauna

Kelaynak (*Geronticus eremita*), Çizgili İshak kuşu (*Otus brucei*), Yeşil Arıkuşu (*Merops superciliosus*), Serçe (*Passer domesticus*), Kaya Güvercini (*Columba livia*), Peçeli Baykuş (*Tyto alba*), Sığırcık (*Sturnus vulgaris*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Yeşilbaş (*Anas platyrhynchos*), Balıkçıl (*Ardea cinerea*), Karabatak (*Palacrocrax carba*) Ebabil (*Apus apus*), Alaca yalıçapkını (*Coryle rudis*), Kırlangıç (*Hirundo rustica*), Kılıkuyruk, Yaz ördeği, Macar ördeği, Pakta, Bozördek, Angut, Çeltikçi, Balaban, Bahri. Dünyada nesli yok olma tehlikesi altında olan ve Birecik ilçesinde doğal olarak bulunan Göçmen Kelaynak kuşları, halen ilçe merkezindeki Üretim İstasyonunda 209 bireylik koloni halinde yarı vahşi olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Envanteri yapılabilen hayvanlar Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde yaşayan Ceylanlar ve Birecik Kelaynak Üretim İstasyonu’nda bulunan Kelaynak kuşlarıdır. 2015 yılı envanter sonuçlarına göre Kızılkuyu YHGS içerisinde 332 adet Ceylan bireyi tespit edilmiştir. Birecik Üretim İstasyonu’ndaki Kelaynak sayısı ise 209’dur.

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

İl genelinde nesli tehlike altında olan türlerin korunmasına yönelik yapılan çalışmalar; Kızılkuyu YHGS, Birecik Fırat YHGS olarak ilan edilmiştir. Birecik İlçesinde Birecik Bozkırları YHGS ilan için Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne teklifte bulunulmuştur. Tek Tek Dağları Milli Parkı ve Gölpınar Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Yukarıda bahsi geçen türler bu alanlarda koruma altına alınmıştır.

2015 yılında Çizgili Sırtlan ve 2016 yılında Hoş Sümbül için Tür Koruma Eylem Planları hazırlanmış olup, türlerin korunmasına yönelik eylem planları hazırlanarak, planlı bir şekilde koruma stratejileri oluşturulmuştur.

Şanlıurfa İlinde tespit edilen ve nesli tehlike altında bulunan önemli türler aşağıda sıralanmıştır;

Familya	Tür	Türkçe adı	Endemizm Durumu	IUCN	BERN	CITES
BOVIDEA	<i>Gazella subgutturosa</i>	Ceylan	-	VU	-	-
ELAPIDAE	<i>Walterinnesia aegyptia</i>	Mısır Kobrası	-	LC	-	-
VARANIDAE	<i>Varanus griseus</i>	Çöl varanı	-	-	EK-III	EK-I-B
VIPERIDAE	<i>Macrovipera lebetina</i>	Koca Engerek	-	-	-	-
HESPERIIDAE	<i>Spialia osthelderi</i>	Osthelder'in Zıpzıpzı	-	EN	-	-
SATYRIDAE	<i>Melanargia titea</i>	Akdeniz melikesi	-	VU	-	-
DIPODIDAE	<i>Allactaga euphratica</i>	Büyük Arap Tavşanı	-	NT	-	-
ERINACEIDAE	<i>Hemiechinus auritus</i>	Uzun Kulaklı Çöl Kirpisi	-	LC	EK-III	-
GLIRIDAE	<i>Eliomys melanurus</i>	Asya bahçe yediuyuru	-	LC	EK-III	-
HYSTRICIDAE	<i>Hystrix indica</i>	Oklu Kirpi	-	LC	-	-
MURIDAE	<i>Meriones tristrami</i>	Anadolu Çöl Faresi	-	LC	-	-
MURIDAE	<i>Meriones crassus</i>	Urfa Çöl Faresi	-	LC	-	-
ACCIPITRIDAE	<i>Circaetus gallicus</i>	Yılan Kartalı	-	LC	EK-II	-
OTIDIDAE	<i>Otis tarda</i>	Toy	-	EN	EK-II	-
ACCIPITRIDAE	<i>Circus pygargus</i>	Çayır delicesi	-	LC	-	-
ALAUDIDAE	<i>Galerida cristata</i>	Tepeli Toygar	-	LC	EK-III	-

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

ALAUDIDAE	<i>Melanocarpa calandra</i>	Boğmaklı toygar		-	-	-
ALAUDIDAE	<i>Alauda arvensis</i>	Tarlakuşu	-	LC	EK-III	-
ALAUDIDAE	<i>Calandrella rufescens</i>	Çorak Toygarı	-	LC	EK-II	-
ALAUDIDAE	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Bozkır Toygarı	-	LC	EK-II	-
APODIDAE	<i>Apus apus</i>	Ebabil	-	LC	EK-III	-
BURHINIDAE	<i>Burhinus oedicephalus</i>	Kocagöz	-	LC	EK-II	-
CHARADRIIDAE	<i>Vanellus gregarius</i>	Sürmeli kızkuşu		CR	-	-
COLUMBIDAE	<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	-	LC	EK-III	EK-III-B
COLUMBIDAE	<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı		LC	-	-
COLUMBIDAE	<i>Streptopelia decaocto</i>	Kumru	-	LC	EK-III	-
COLUMBIDAE	<i>Columba livia</i>	Kaya Güvercini	-	LC	-	EK-III-B
EMBERIZIDAE	<i>Emberiza melanocephala</i>	Kara Başlı Çinte	-	LC	EK-II	-
EMBERIZIDAE	<i>Milivaria calandra</i>	Tarla kirazkuşu		-	-	-
FRINGILLIDAE	<i>Rhodopechys obsoleta</i>	Boz alamecek		-	-	-
FALCONIDAE	<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez	-	LC	EK-II	-
FALCONIDAE	<i>Falco naumanni</i>	Küçük kerkenez	-	LC	-	-
GLAREOLIDAE	<i>Cursorius cursor</i>	Çöl koşarı		LC	-	-
HIRUNDINIDAE	<i>Hirundo rustica</i>	Kır Kırangıcı	-	LC	EK-II	-
LANIIDAE	<i>Lanius collurio</i>	Kızılsırtlı örümcekkuşu		LC	EK-II	-
LANIIDAE	<i>Lanius minor</i>	Karaalınlı örümcekkuşu	-	LC	EK-II	-
THRESKIORNITHIDAE	<i>Geronticus eremita</i>	Kelaynak	-	CR		EK-IB
CORACIIDAE	<i>Coracias garrulus</i>	Gökkuzgun	-	NT	EK-II	-
TIMALIIDAE	<i>Turdoides altirostris</i>	Irak Yedikardeşi	-	LC	EK-II	-
AGAMIDAE	<i>Trapelus lessonae</i>	Bozkır Keleri		LC		
EUBLEPHARIDAE	<i>Eublepharis ingrami</i>	Leopar Keleri		DD		

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

TESTUDINIDAE	<i>Testudo graeca</i>	Yaygın Tosbağa		VU		
TRIONYCHIDAE	<i>Rafetus euphraticus</i>	Fırat Kaplumbağası 1		EN		
VARANIDAE	<i>Varanus griseus</i>	Çöl Varanı	-	-	EK-III	EK-IB
	<i>Hyaena hyaena</i>	Çizgili sırtlan		NT		

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

D.3.1. Ormanlar

Şanlıurfa Merkez Orman İşletme Şefliği ve Siverek Orman İşletme Şefliği olmak üzere toplam iki adet Şeflik Şanlıurfa sınırlarında bulunmaktadır.

Merkez orman işletme şefliğinin normal koru (5.854,1) Ha alanı, bozuk koru (755,6) Ha alanı toplamda (6.609,7) Ha ormanlık alanı mevcuttur. Toplam serveti (144.004) m³ tür. Yıllık artımı (7.269) m³ tür.

Siverek orman işletme şefliğinin normal koru(3.669,1) Ha alanı, bozuk koru (4.570,4) Ha alanı toplamda (8.239,5) Ha ormanlık alanı mevcuttur. Toplam serveti (49.749) m³ tür. Yıllık artımı (3.429) m³ tür.

Ormancılığın temeli olan ekosistem tabanlı fonksiyonel ormancılık anlayışı Şanlıurfa Orman İşletmelerinde hakimdir. Şanlıurfa'nın ormanlık alanları Ekolojik ve Sosyokültürel fonksiyonlarla yönetilmektedir. Doğayı Koruma, Erozyonu Önleme, Hidrolojik Fonksiyon, Estetik Fonksiyon, Ekoturizm ve Rekreasyon Fonksiyonları esas gayemizdir. Kızılcım, Toros sediri, Fıstık çamı, Kara servi, Mavi servi, Halep çamı, İran çamı, Saçlı meşe, Sapsız meşe, Kermes meşesi, Lübnan meşesi, Mazı meşesi, Pırnal meşesi, Kara meşe, Kavak, Çınar, Söğüt, Yabani zeytin, Badem, Yalancı akasya, Melengiç, Sakız, Antep fıstığı, Mahlep, Yabani elma, Çakal eriği, Alıç, Ayı üzümü, Sumak, Böğürtlen, Geven, sütleğen, Menekşe, Kekik ormanlarımızdaki bitki türleridir. Direkli –Küçükler, Akçakale-Salihler, Siverek-Oyman, Yeşilkuşak-Küçükalanlı, Osmanbey, Taşlıca, Gölpınar aslı türümüz Kızılcımın hakim olduğu sahalardır. Ormanlık alanlarımız Tabiat Parkı, Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları, Su Kenarı Koruma Alanları, Toprak Koruma, Su Kaynaklarını Koruma, Estetik Görünüm, Rekreasyon gibi işletme sınıflarına ayrılmıştır. Ormanlarımız Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Yönetmeliği ve 299 sayılı Ekosistem Tabanlı Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esasları Tebliği ile halen yürürlükte olan Orman Genel Müdürlüğünün fonksiyonel planlama ile ilgili tamim, tebliğ ve emirlerine dayanılarak yönetilmektedir.

D.3.2. Milli Parklar

Şanlıurfa'da rakım 518 m dir. Anakaya kalker ve bazaltan oluşmaktadır. Bölge içindeki topraklar çoğunlukla "kırmızı kahverengi" büyük toprak gurubu içinde yer almaktadır. Organik madde ve fosfor oranları düşük, kil oranı yüksektir. (%43-60) Güney Doğu Anadolu Bölgesinin iklimi Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleriyle güneydeki kurak tropikal bölgenin etkisi altında

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

oluşan bir özelliğe sahiptir. Kış mevsimi nemli, soğuk ve yağışlı geçer. Haziran ayından itibaren ise güneydeki çöl koşulları bölgeye egemen olmaya başlar ve kuraklık en üst seviyeye çıkar. Ortalama yağış genelde 450-500 mm dir. Kuraklık Haziran-Eylül arasında hüküm sürer. Bu aylarda buharlaşma çok fazladır. Bu bölgede genelde step iklim egemendir. Bu step iklimi İç Anadolu Bölgesi step ikliminden yazları sıcak ve kurak oluşu ile ayrılmaktadır. Bu sebepten dolayı orman yetiştirme bakımından çok güç koşullar mevcuttur. Bu koşullar nedeniyle bölgenin güney kısmındaki plato düzlükleri üzerinde orman ve ağaç topluluğuna rastlanmaz. Ormanlar insan baskısı ve düzensiz aşırı otlatmadan dolayı bu alanlardaki varlığı çok azalmış durumdadır. Bu nedenlerden dolayı Güney Doğu Anadolu Bölgesi orman varlığı bakımından Türkiye'nin en fakir bölgesidir.

Tek Tek Dağları Milli Parkı 21.06.2007 tarihinde ilan edilmiş olup, toplam alan büyüklüğü 19.335 Ha'dır. Tek Tek Dağları Milli Parkı Şanlıurfa kent merkezinin 40 kilometre doğusunda, Harran Ovası ile Viranşehir Ovalarının arasında Şanlıurfa-Mardin Karayolunun güneyinde, kuzey-güney yönünde uzanmaktadır.

Tek Tek Dağları Milli Parkı'nın kuzey bölümünde, odunsu bitki türleri olarak doğal olarak menengiçler (*Pistacia terebinthus*) yaygın olarak bulunmaktadır. Bu tür ile birlikte bodur çalı formunda *Cerasus mikrocarpa* subsp. *tortusa*, nadir türler olarak da *Crataegus aronia* ve *Ficus sp.* bulunmaktadır.

Milli Park alanında EUNIS 2004 revizyonu habitat sınıflamasına göre, Çok Yıllık Kireçli Çayırılık Ve Basit Stepler (E1.2), Küçük Korum ve Genç Yetiştirme Alanları (G5.7), Seyrek Vejetasyonlu yada Vejetasyonsuz Habitatlar (H5.3), Geçici Akarsular (C2.5) ve Modern Metotların Kullanılmadığı, Tek Tür Ekinin Yetiştirildiği Tarım Alanları (I1.3) olmak üzere 5 habitat türü bulunmaktadır.

Alanda yapılan floristik çalışmalarda, 53 familyaya ait 183 cins, 272 tür, 29 alttür ve 7 varyete tespit edilmiştir. Proje sınırlarında literatür çalışmasına göre 7 endemik bitki türü tespit edilmiştir. Bu türler; Adonis dentata Del., Centaurea obtusifolia (Boiss. & Hausskn.) Wagenitz, Leucocyclus formosus Boiss. subsp. amanicus (Rech.fil.) Hub.-Mor. & Grierson, Ballota saxatilis Sieber ex J. & C.Presl subsp. brachyodonia (Boiss.) Davis & Doroszenko, Scutellaria orientalis L. subsp. haussknechtii (Boiss.) Edmonson, Malabalia lasiocarpa Boiss. türleri ve Asphodeline damascena (Boiss.) Baker subsp. gigantea E.Tuzlacı

Karahan Tepe, Soğmatar Antik Kenti'nin 13 km kuzeyinde, Keçili Mezrası'nın hemen batısında yer alan bu tarihi yerleşme, Şanlıurfa Koruma Kurulu'nun 22.02.2007 tarih ve 296 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Büyüksenemmağara Şanlıurfa Koruma Kurulu'nun 22.02.2007 tarih ve 295 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. Büyüksenemmağara Köyü'ndeki mevcut mimari kalıntılar ve kayadan oyma yapılar, burasının Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

Şanlıurfa Orman İşletme Müdürlüğü Ormanlık alanı olarak geçmiş Amenajman plan döneminin sonu olan 1992 yılı itibarı ile 5200,0 Hektar iken Son Amenajman planı verilerine göre verimli ve bozuk orman alanı toplamı 14.849,2 Hektar olmuştur.(OGM, 2018)

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Mahlep, iğde, titrek kavak, Fırat kavağı, ak kavağı, söğüt türleri, badem, ahlat, doğu çınar, adi ceviz, siğilli huş, beyaz yapraklı kuş üvezi, Suriye akşaağacı, doğu çitlembiği, Akçaağaç, kara ağaç, alıç türleri, kızılçık yabani elma, tut türleri karaçalı, yabani gül, zeytin, ayrıca doğal ve kültürel karakavak taksonları da yer almaktadır. İğne yapraklı türler olarak ardıç türleri, halep çamı ve kızılçam yayılış gösterir.

Orman Kadastro ve Mülkiyet Konuları

1- 2010 yılı içerisinde yapılacak orman kadastro çalışmalarında Şanlıurfa il merkezi kadastro programına alınmıştır.

2- Şanlıurfa İli dâhilinde orman kadastrosu yapılmış orman alanı 10.223,6 Ha'dır.

3- Şimdiye kadar 2/B orman sınırları dışına çıkarılan ormanlık alan bulunmamaktadır

4- 2010 yılı içerisinde tapulu kesim işlemi yapılmamıştır.

5- Şanlıurfa İli dâhilinde 1 adet tescilli özel orman bulunmaktadır.

6- Ormanlık alanlardan şimdiye kadar Orman Kanun'unun 16, 17 ve 18. maddesine göre 15 adet izin irtifa hakkı verilmiş olup, izin verilen toplam alan 22.501.325,59 m²'dir.

Kızılkuşu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Şanlıurfa il merkezinin güneybatısında 20420 Ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Kaynak değer olarak nesli tehlikede olan Ceylan (Gazella subgutturoza)'nın doğal yaşam alanı olup ayrıca Şanlıurfa ceylan üretme istasyonunda üretilen ceylanlar burada doğal ortamlarına bırakılmaktadır. Ayrıca bu alan nesli tehlikede bulunan Toy'un (Otis terda) konaklama yeridir ve birçok yaban hayvanına ev sahipliği yapmaktadır. Tektek Dağları Milli Parkı: Şanlıurfa ili, Merkez ilçesi, Harran ilçesi ve Akçakale ilçesi sınırlarında bulunan park 19335 ha lık alanı kapsamaktadır ve 2007 yılında Milli Park ilan edilmiştir. İl sınırları içerisinde Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanları bulunmamaktadır.

D.4. Çayır ve Mera

İlimiz toplam mera alanı 234.357 hektardır. Meralarımız yağışların yetersiz olması nedeniyle zayıf mera özelliği göstermektedir. Mevcut meralarımızın yeşil ot verimi 680 kg/hektar olup kuru ot verimi ise 200 kg/hektar dır.

İlimiz genelinde kayıtlı Merası bulunan 766 yerleşim biriminin 641'inde da tespit çalışmaları tamamlanmış olup, 130.000 ha mera alanı tespit edilmiştir.

Tespiti tamamlanamayan 135 yerleşim biriminde ise; Kadastro Müdürlüklerince çalışmalar başlatılmış olup, 2010 yılı içerisinde kadastro çalışmalarıyla eş zamanlı veya kadastro çalışmaları sonucuna göre mera tespit çalışmalarının bitirilmesi hedeflenmiştir.

İlimiz genelinde meralarımız ot verimleri bakımından zayıf yapıda olup, toplam 180.000 olan büyükbaş hayvan biriminin (BBHB) kaba yem ihtiyacını karşılamamaktadır. Kaba yem açığı yem bitkileri ekilişi ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

4342 Sayılı Mera Kanunu gereğince, İlimizde Mera Islah ve Amenajman Projesi çalışmaları 2001 yılı içerisinde başlatılmıştır. Söz konusu projeye şu ana kadar;

- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Dutluca köyü,
- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Yaylak köyü,
- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Kepirce köyü,
- Şanlıurfa- Siverek ilçesi Karabahçe köyü,
- Şanlıurfa- Bozova İlçesi Karapınar köyü

Bu yerleşim birimlerine ait Mera Islah ve Amenajman Projeleri, İl Müdürlüğümüz, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesindeki görevli teknik elemanlar tarafından ortaklaşa hazırlanarak köylünün aynı ve işgücü katkılarıyla uygulamaya başlanmıştır.

Söz konusu projeler kapsamına alınan meralarda, gübreleme, sulama, suni mera tesisi, yabancı ot mücadelesi, temizlik biçimi, mera çevresine hendek veya tel çit yapımı, otlatmanın kontrol altına alınması ve münavebeli otlatma sistemi uygulaması gibi çalışmalar yapılmaktadır.

Bu kapsamda 2008 bahar dönemi dahil toplam 95.000 kg kimyevi gübre kullanılmıştır. Ayrıca hayvanların meraya çıkarılmadığı dönemlerde kaba yem ihtiyacını karşılamak üzere yem bitkisi ekebilecek arazisi olan çiftçilerimiz için 7633 yonca, Macar fiği, adi fiğ, korunga, silajlık mısır tohumu alınmış olup katkı payını veren çiftçilerimize ektilerilecektir.

İlimiz genelinde 209 ha. suni mera tesisi olmak üzere toplam 6791 ha. alanda mera alanının ıslah edilmesi hedeflenmiştir.

Kullanma Amaçları ve Yararları: Şanlıurfa'da toplam 234.537 hektarlık alana sahip olan çayır-mera arazilerinin hemen hepsi az veya çok bir problem arz etmektedir. Meraların durumu çoğunlukla kötüdür. Bu arazilerin idaresi düzensiz bilgidir yoksun kişiler tarafında kaynakların sömürülmesi şeklinde kullanılmaktadır. Bazı meralar aşırı otlatılmaktadır. Her mevsim otlatılmaya açık olan bu meralarda doğal bitki örtüsü önemli ölçüde tahrip olmuştur. Doğal örtünün bu tahribatı erozyonu şekillendirmekte ve meraların durumunu daha da kötüleştirmektedir. Meralarda erozyonu hafifletmek için kontur kırık kuru eşik, seki taşkın kontrol bentleri gibi toprak ve su muhafaza tedbirleri alınmalı, otlatma değeri olan bitki türleri geliştirilmeli ve besin değeri olmayan otlar yok edilmelidir. Tesis edilen örtü sık bir şekilde toprağı tam olarak örtebilmelidir. İslahtan sonra meralarda kapasitelerine göre kontrollü olarak otlatma yapılmalıdır. Eğimli yerlerde taşlılık arz eden meralarda taş toplamak genellikle ekonomik olmayacaktır. Aslında erozyonu azaltmaya katkıda bulunduğu için buralarda taşlılığa göz yummak yerinde olacaktır.

Mera amenajman çalışması 4342 Sayılı Mera Kanununa göre tahsis işlemi biten alanlarda yapılmaya aşamasındadır.

Çizelge D.4 –Şanlıurfa İlinde Çayır ve Meraların İlçelere Göre Dağılımı(OGM,2016)

İLÇENİN ADI	YÜZÖLÇÜMÜ (Ha)	ÇAYIR VE MERA	
		MİKTAR (Ha)	ORAN (%)
MERKEZ	336.214	17.000	7,3
AKÇAKALE	135.030	19.982	8,5
BİRECİK	86.447	8.200	3,5

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

BOZAVA	158.486	16.780	7,2
CEYLANPINAR	181.993	5.935	2,5
HALFETİ	61.193	18.000	7,7
HARRAN	113.393	10.828	4,6
HİLVAN	129.007	19.477	8,3
SİVEREK	406.539	86.965	37,1
SURUÇ	66.043	1.990	0,8
VİRANŞEHİR	184.032	29.200	12,5
İL TOPLAMI	1.858.400	234.357	100

D.5. Sulak Alanlar

İlimizde 81.700 ha Atatürk Baraj Gölü ve 10.470 ha Karkamış Baraj Gölü sulak alanları bulunmaktadır.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

D.6.1 Doğal Sit Alanları

D.6.1.1 Balıklıgöl Kent Platosu: Şanlıurfa İli, Merkez İlçesi, 509 ada, 64 ve 65 parselde bulunmakta olup, mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 30.09.2009 tarih ve 962 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit ve Tarihi Sit Alanı olarak tescillenmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, kentin simgesi niteliğindedir.

D.6.1.2 Söğütlük Parkı: Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi, Söğütlük mevkiinde bulunmakta olup mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, bu alanda Fırat Kavağı (*Populus Euphratica*) olarak bilinen ağaçlar bulunmakta ve bu ağaçların Çizgili İshak Kuşu'nun yaşam alanı olduğu bilinmektedir.

D.6.1.3 Kelaynak Barınakları: Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi sınırları içerisinde bulunan alan bölgede yaşayan Kelaynak Kuşlarının yaşama ve üreme alanlarının korunması amacıyla 0.6 ha alan mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescillenmiştir.

D.6.2 Anıt Ağaçlar

D.6.2.1 Balıklıgöl Çınarları: İlimiz, Eyyübiye İlçesi, Balıklıgöl Kent Platosu içerisinde yer alan 6 adet Çınar Ağacı Mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.02.2010 tarih ve 1045 sayılı kararıyla tescillenmiştir.

D.6.2.2 Gümrükhanı Çınarları: İlimiz, Eyyübiye İlçesi Gümrükhanı içerisinde bulunan 2 adet Çınar Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.12.2010 tarih ve 1322 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.

D.6.2.3 İlimiz, Birecik İlçesi, Böğürtlen Köyü, 156 parselde bulunan Çitlenbik Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 171 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.4 Kaplandağı Meşeleri: İlimiz, Bozova İlçesi, Avlak Köyü (Kaplandağı), 20 parselde bulunan 10 adet Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.04.2015 tarih ve 160 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.5 İlimiz, Halfeti İlçesi, Fıstıközü Köyü, 129 parselde bulunan Fıstık Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 173 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.6 Karaotlak Meşeleri: İlimiz, Halfeti İlçesi, Karaotlak Mahallesi, 400 parselde bulunan 4 adet Lübnan Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 172 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.7 İlimiz, Halfeti İlçesi, Tavşanören Köyü, 10 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 217 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.8 İlimiz, Halfeti İlçesi, Çekem Mahallesi, 53-70 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 218 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.9 İlimiz, Siverek İlçesi, Ergen Köyü, Mezarlık Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 208 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.10 Divan Meşeleri: İlimiz, Siverek İlçesi, Divan Köyü, 765 parselde bulunan 2 adet Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 207 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

D.6.2.11 İlimiz, Siverek İlçesi, Gülabibey Mahallesi, Kanlıkuyu Meydanı, 108 ada, 1 parselde bulunan Dut Ağacı mülga Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 17.09.2010 tarih ve 1261 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.12 İlimiz, Bozova İlçesi, Yaslıca Mahallesi, Ziyaret Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 210 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.13 Göbekli Zeytin Ağacı: İlimiz, Altınbaşak Köyü, Göbekli Mezrasında bulunan Zeytin Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 28.12.2007 tarih ve 563 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.14 Şanlıurfa Siverek İlçesi Kayalı Mahallesinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.02.2018 tarih ve 273 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.2.15 Şanlıurfa Halfeti İlçesi Gözeli Mahallesi Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 23.07.2019 tarih ve 304 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü MADDE 13/A – (Ek: 8/8/2011-KHK-648/ 10 md.)

(1) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek.

b) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak.

c) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, onaylamak, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak.

ç) Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde koruma ve kullanma esaslarını ilgili bakanlıkların görüşünü alarak belirlemek ve bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar vermek, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylamak.

d) Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek, uygulamaların tahsis şartlarına uygun olarak gerçekleşmesini izlemek ve denetlemek

e) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; hâlihazır haritaları aldırarak, gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak, her türlü araştırma

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

ve inceleme yapmak, yaptırmak, izlemek, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kullanım yasağı getirilen alanların kamulaştırma veya benzer yollarla kamunun eline geçirilmesini sağlamak, kontrol ve denetim yapmak, gerekli görülen alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla yatırım yapmak veya ilgili idarelerin yatırım projelerini desteklemek, bu alan ve bölgelerde Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere ilişkin her türlü tasarrufta bulunmak, işletmek, işletirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak.

f) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

(2) Orman ve orman rejimine tabi olmayan yerlerde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit edilen veya ettirilen tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri diğer koruma alanları ile Bakanlıkça tespit edilen doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarının tescil ve ilanı Bakanın onayı ile yapılır. Ancak Bakanlıkça yapı yasağı önerilen tabiat varlıkları ve doğal sit alanları dahil orman rejimine tabi olmayan bütün koruma alanları Bakanlar Kurulu kararı ile tescil ve ilan edilir. Uygulama imar planı kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete konu alanlara ilişkin arazi ve arsa düzenlemesi, trampa veya kamulaştırma işlemleri, bu alanların yönetimi ve işletmesini üstlenen kuruluşlarca veya Bakanlıkça gerçekleştirilir.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü olarak doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve tabiat anıtları ile ilgili 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde tüm iş ve işlemleri gerçekleştirmekteyiz. İlimiz TVK Bölge Komisyonu'na ev sahipliği yapmakta olup, Bölge Komisyonu'nun yetki alanında Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Elazığ, Adıyaman, Mardin, Kilis ve Batman İlleri olmak üzere toplam 8 (sekiz) il bulunmaktadır. Adıyaman, Mardin, Kilis ve Batman İllerinde Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü olmaması sebebiyle bu illerde bulunan doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve tabiat anıtları ile ilgili iş ve işlemler de Şube Müdürlüğümüzce yürütülmektedir.

Şanlıurfa İli dahilinde 1. Derece Doğal Sit Alanı koruma statüsünde toplam 5.6 ha korunan alanımız ve 34 (otuzdört) adet Tescilli Anıt Ağacımız mevcuttur.

Kaynaklar

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/milli-parklar>

<http://www.turkiyesulakalanlari.com/>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/ta>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tabiat-parklari>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp>

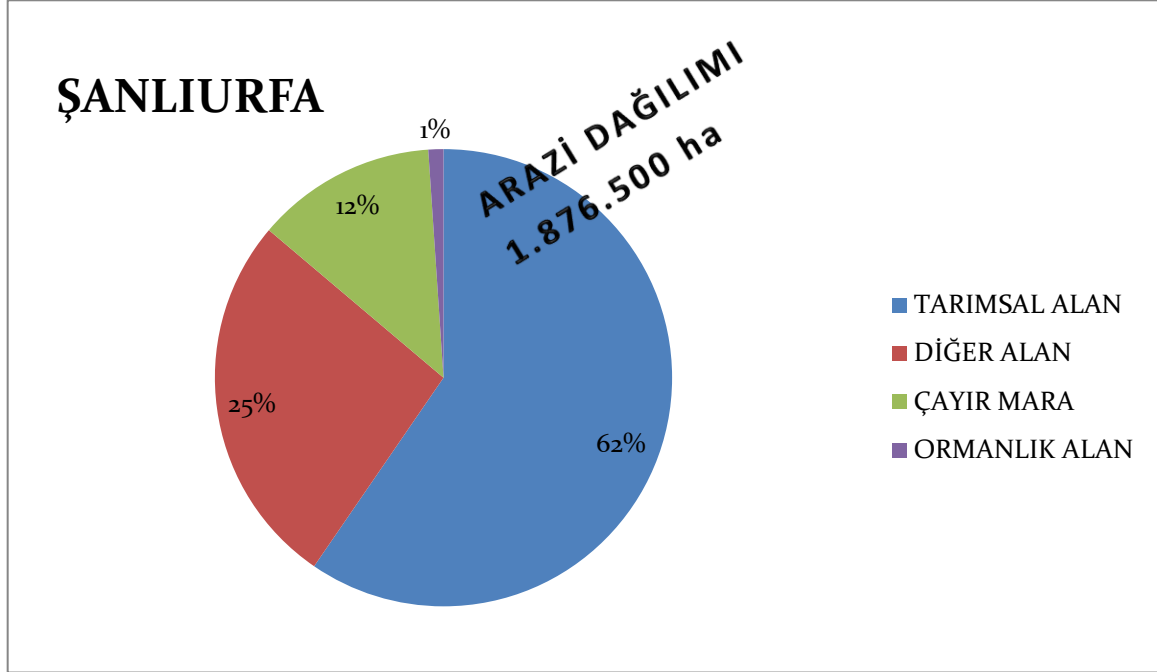
<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp3>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp4>

<http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikler>

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Grafik E.23– Şanlıurfa ilinde 2018 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması

(Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2019)

Çizelge E.55 – Şanlıurfa ilinde arazi kullanım sınıflandırması

(Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2019)

Ş.URFA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	1990		2000		2006		2012	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	19.340,51	1,00	23.985,4	1,24	26.326,74	1,37	31.050,49	1,62
2) Tarımsal Alanlar	1.401.600,97	72,68	1.386.735,11	71,91	1.359.369,51	70,77	1.356.764,33	70,64
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	497.166,04	25,78	487.174,28	25,26	502.150,46	26,14	499.516,22	26,01
4) Sulak Alanlar	0,00	0,00	0	0,00	162,46	0,01	161,91	0,01
5) Su Yapıları	10.239,08	0,53	30.451,85	1,58	32.693,72	1,70	33.209,94	1,73
TOPLAM	1.928.346,60	100,00	1.928.346,64	100,00	1.920.702,89	100,00	1.920.702,89	100,00

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 29.06.2015 tarihli ve 191.01.387 sayılı yazısı ile büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerine ait çevre düzeni planı değişikliği talepleri Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı kapsamında değerlendirilmek üzere Bakanlığımıza iletilmiştir.

14.06.2014 tarih ve 29030 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği hükümleri ve Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ilke, stratejileri ve plan kararları çerçevesinde yapılan değerlendirmeler sonucunda;

1. Evren Sanayi Bölgesinin batısındaki alanın rezerv alanı olarak küçük sanayi alanının gelişmesi için ayrılması talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nda çayır-mera kullanımına ayrılmış bölgede talep edilen yaklaşık 320 ha. büyüklüğündeki alanın, kent merkezinde dağınık halde bulunan sanayi tesislerinin bir arada yer alması amacıyla Küçük Sanayi Sitesi olarak düzenlenmiştir.

2. Eyyübiye İlçesi'nin konut gelişme alanı ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak büyük bölümü hazine arazisi olan alanın konut alanı olarak düzenlenmesi talebine ilişkin;

Adıyaman- Şanlıurfa- Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın genel arazi kullanım kararlarına göre Tarım Arazisi olarak belirlenmiş bölgede talep edilen gelişme alanın, Şanlıurfa Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden Eyyübiye Belediyesi'ne iletilen 03/10/2016 tarihli ve 2559-13488 sayılı görüş yazısına göre arazi kullanım kabiliyeti açısından VIII. sınıf topraklar grubunda yer almakta olup tarım dışı kullanım izni alındıktan sonra yerleşime açılabileceği, bu doğrultuda talep edilen alanın çevre yolunun doğusunda TOKİ konut alanı ile bütünleşen kesiminin aynen kabul edilmesinin, çevre yolunun batısında kalan kesiminin ise çevre yoluna cepheli sınırlı bir bölümünün gelişmeye açılarak diğer bölümde tarımsal kullanımların sürdürülmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Çevre yolunun doğusunda I. Derece Arkeolojik Sit, çevre yolunun batısında topografik eşikler ve güneyde Yaban Hayatı Koruma Sahası olmak üzere sınırlandırılan toplam 560 ha. büyüklüğündeki alan Kentsel Gelişme Alanı olarak düzenlenmiştir.

3. Kent merkezinin güneyinde Akçakale yolu üzerinde konumlanan, Çevre Düzeni Planı'nda konut dışı kentsel çalışma alanı olarak belirlenmiş alan ile birlikte batısındaki alanın kentsel gelişme alanı olarak düzenlenmesi talebine ilişkin;

Talebe konu alan Çevre Düzeni Planı'nda Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanı ve Tarım Arazisi olarak belirlenen alanları kapsamakta olup Şanlıurfa Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden Eyyübiye Belediyesi'ne iletilen 03/10/2016 tarihli ve 2559-13488 sayılı görüş yazısına göre; alanın Çevre Düzeni Planında konut dışı kentsel çalışma alanı olarak ayrılan kısmı arazi kullanım kabiliyeti açısından III. ve IV. Sınıf, diğer kısmı ise VIII. sınıf topraklar grubunda yer almaktadır. Kentin güney çıkışında Akçakale yolu üzerinde kalan bu bölgede, kaçak yapılaşmanın da engellenmesi göz önünde bulundurularak doğusu ve güneydoğusunda Sulama Alanı, batısında Yaban Hayatı Koruma Sahası ile sınırlı alanın Kentsel Gelişme Alanı olarak düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş, Çevre Düzeni Planı'nın genel arazi kullanım kararları itibariyle Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanı olan alanda yapılan fonksiyon değişikliği sonrasında toplam 540 ha. büyüklüğünde Kentsel Gelişme Alanı ve Bölge Parkı / Büyük Kentsel Yeşil Alan düzenlenmiştir.

4. Kent merkezinin güneydoğusunda Konuklu Mahallesi mevkiinde Çevre Düzeni Planı'nda kentsel gelişme alanı olarak planlanan bölgenin I. sınıf sulanan tarım arazisi olmasından dolayı gelişme alanının daraltılması talebine ilişkin;

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Çevre Düzeni Planı'nda Konuklu yerleşimi ile kent merkezi arasında düzenlenen 1370 ha. büyüklüğündeki kentsel gelişme alanının daraltılarak bölgede tarımsal kullanımların sürdürülmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş, söz konusu gelişme alanının sınırları mevcut konut dokusu doğrultusunda yeniden belirlenerek yaklaşık 1110 ha. büyüklüğündeki alan tarım alanı olarak düzenlenmiştir.

5. Kent merkezinin kuzeydoğusundan geçen otoyol dışında kalan kentsel gelişme alanının; kent bütünü makroformunun dışında kalması ve yüksek altyapı maliyeti doğurması sebebiyle gelişme alanı kararının kaldırılarak 800 ha. büyüklüğündeki alanın yeniden çayır-mera ve tarım arazisi olarak düzenlenmesi talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nın genel arazi kullanım kararlarına göre Kentsel Gelişme Alanı olarak belirlenmiş alanda, kentin makroformunu belirleyen etkenlerden olan Adana-Şanlıurfa Otoyolu eşik kabul edilerek kentsel gelişmenin sınırlandırılması ve mevcut arazi kullanımının (tarım alanı ve çayır-mera) sürdürülmesi amacıyla otoyolun batısında kalan kentsel gelişme alanı kaldırılmıştır.

6. Kent merkezinin doğusunda Harran Üniversitesi Osmanbey kampüsünün batı sınırında yer alan ve büyük bölümü hazine arazisi olan bölgede kentsel gelişme alanı düzenlenmesi talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nda Tarım Arazisi ve Çayır-Mera kullanımına ayrılmış bölgede talep edilen kentsel gelişme alanının ÇDP'nin nüfus kabulleri doğrultusunda belirlenen yerleşme alanı ihtiyacının çok üzerinde olması nedeniyle kaldırılarak ÇDP ile belirlenen Akçalı yerleşimi çevresindeki mevcut kentsel gelişme alanının da bu doğrultuda yeniden düzenlenerek mevcut yerleşmeler arasında doğal eşikler dikkate alınarak belirlenen ve sulama alanı dışında kalan yaklaşık 124 ha. büyüklüğündeki alanın Kentsel Gelişme Alanı olarak düzenlenmiştir.

7. Ceylanpınar İlçe Merkezi'nin doğusunda, Çevre Düzeni Planı'nda askeri alan kullanımına ayrılmış alanın halihazıra uygun şekilde eğitim tesisi; sanayi alanı kullanımına ayrılmış alanın ise kentsel gelişme alanı olarak planlanması talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nda askeri alan ve sanayi alanı olarak gösterilmiş alanların fonksiyon değişikliği yapılarak kentsel gelişme alanına dahil edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

8. Ceylanpınar İlçe Merkezi'nin kuzeybatısında bulunan kamuya ait arazilerin kentsel gelişme alanı olarak düzenlenmesi talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nın genel arazi kullanım kararlarına göre Tarım Arazisi olarak belirlenmiş alanın bir bölümü aynı zamanda sulama alanı sınırları içerisinde kalmakta olup Şanlıurfa Valiliği Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün 15/07/2016 tarihli ve 1541-9136 sayılı görüş yazısı ile talebe konu alanın tarım arazisi olarak korunması gerektiği belirtildiğinden kentsel gelişme alanı talebinin uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca talebe konu alanın güneyindeki bölgede sınır güvenliği nedeniyle, Çevre Düzeni Planı'nın genel arazi kullanım kararları kapsamında getirilmiş kentsel gelişme alanı kararı kaldırılarak, yaklaşık 250 ha. büyüklüğündeki alan tarım alanı olarak düzenlenmiştir.

9. Ceylanpınar İlçe Merkezi'nin kuzeyinde bulunan katı atık depolama tesisinin planda gösterilmesi talebine ilişkin;

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

Söz konusu katı atık depolama tesisinin konumunu gösterir sembolün Çevre Düzeni Planı'na işlenmiştir.

10. Birecik İlçe Merkezi'nin güneyinde bulunan 350 ha. büyüklüğündeki alanın kentsel gelişme alanı olarak planlanması talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nda tarım arazisi kullanımına ayrılmış söz konusu alanın Birecik kentinin gelişme eğilimleri doğrultusunda kentsel gelişme alanı olarak düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş olup güneyinde sulama alanı ve doğusunda tarımsal faaliyetlerin sürdürüldüğü alanlar eşik oluşturacak şekilde batısında ve kuzeyinde meskun doku ile bütünleşen yaklaşık 200 ha. büyüklüğündeki alan Kentsel Gelişme Alanı olarak düzenlenmiştir.

11. Siverek İlçe Merkezi'ndeki kentsel yerleşik alan, kentsel gelişme alanı, rekreasyon alanı, katı atık depolama alanı ve sanayi alanı kullanımlarının Siverek'in mevcut nazım imar planına uygun olarak Çevre Düzeni Planı'nda düzenlenmesi talebine ilişkin;

Çevre Düzeni Planı'nın Siverek İlçe Merkezi'nin onaylı imar planına göre düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş olup ÇDP'deki kentsel gelişme alanı ve yerleşik alan lekeleri, kentin güneyindeki sanayi ve depolama alanları ile konut dışı kentsel çalışma alanı, güneydoğudaki rekreasyon alanı, doğudaki konut dışı kentsel çalışma alanı ve üniversite alanı, kent içindeki askeri alanlarının mevcut imar planına göre düzenlenmiş, katı atık depolama alanı ve arıtma tesisi sembolleri de ÇDP'ye işlenmiştir.

12. Şanlıurfa İli'ni etkileyen yeraltı suyu kaynak alanlarının koruma-kullanma dengesi çerçevesinde sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla 5.18.4.7 numaralı plan hükmünde düzenleme ve Halil-ür Rahman Gölü (Balıklıgöl) kaynaklarını besleyen havza içinde uyulması gereken esasları belirlemeye yönelik olarak da 5.18.4.8 plan hükmü ilavesi yapılmıştır.

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda M42, N39, N40, N41, N43 ve O44 plan paftalarını ve Plan Hükümleri-7 paftasını kapsayan Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği hazırlanarak

Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği ([M42](#), [N39](#), [N40](#), [N41](#), [N43](#) ve [O44](#) Plan Paftaları, [Plan Hükümleri](#) ve [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 22.08.2017 tarihinde onaylanmıştır.

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Bölgesel kalkınma anlayışı ile ilişkilendirilen *sürdürülebilir gelişme* kavramının, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda önemle vurgulanması, bütüncül planlama yaklaşımının gerekliliği ve öneminin Türkiye gündemine yerleşmesine neden olmuştur. Söz konusu Kalkınma Planı'nda "ülke coğrafyasında ve farklı kesimler arasında dengeli bir gelişme sağlanması hedefi, ülke ekonomisi için hedef alınan yüksek bir kalkınma hızı kadar önemli görülmektedir. Dengeli gelişme amacı doğrultusunda alınması gereken tedbirlerin ve uygulanacak politikaların beşeri ve fiziki kaynakların dağılım deseni ile tutarlı olması ve kamu yatırımlarının dağılımında ekonomik coğrafyanın, bölgesel gelişmenin ve sosyal faydanın dikkate alınması, kısaca; mekan ve sosyal yapı ile ilişkinin sağlanması önemle belirtilen hedefler arasında yer almaktadır".¹ *"İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, Avrupa Birliği'ne*

2018 YILI ŞANLIURFA İL ÇEVRE DURUM RAPORU

üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye” hedefi ve vizyonu çerçevesinde hazırlanmış olan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda ise, hızlı nüfus artışı ve sanayileşme sürecinin, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli bir baskı unsuru olmaya devam ettiği; doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda kurum ve kuruluşlar arasındaki görev ve yetki karmaşasının da buna eklenmesi ile çevrenin korunması ve üretim sürecinin olumsuz etkilendiği belirtilmektedir.

Ayrıca, Dokuzuncu Kalkınma Planı’nın “sadece kamu kesimi için değil, toplumun geneli için uzun vadeli bir perspektif ve hedef birliği sağlamaya hizmet edeceği; bu çerçevede, kamu kesimi ile özel kesim ve sivil toplum arasında iletişime ve ortak hedeflere dönük işbirliğine katkıda bulunacağı; böylece, tüm kesimlerin sahiplenmesiyle, toplumsal potansiyelimizin tamamının harekete geçirildiği bir ortamda, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırarak, kapsayıcı bir kalkınma süreci çerçevesinde halkımızın yaşam kalitesinin artırılacağı” ifade edilmektedir.

1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma ve Dokuzuncu Kalkınma Planları’nda belirlenen bu ana hedeflere ulaşma amacının bir parçası olarak, bölge ya da havza bazından belirlenen planlama bölgelerinde, koruma-kullanma dengesini sağlayacak ana arazi kullanımı ve strateji kararlarının verilmesine olanak sağlayan; ayrıca planlama bölgesindeki tüm sosyal aktörlerin plana katılımını ve sahiplenmesini amaçlayan bir planlama yaklaşımı içermektedir.

Kaynaklar

-Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

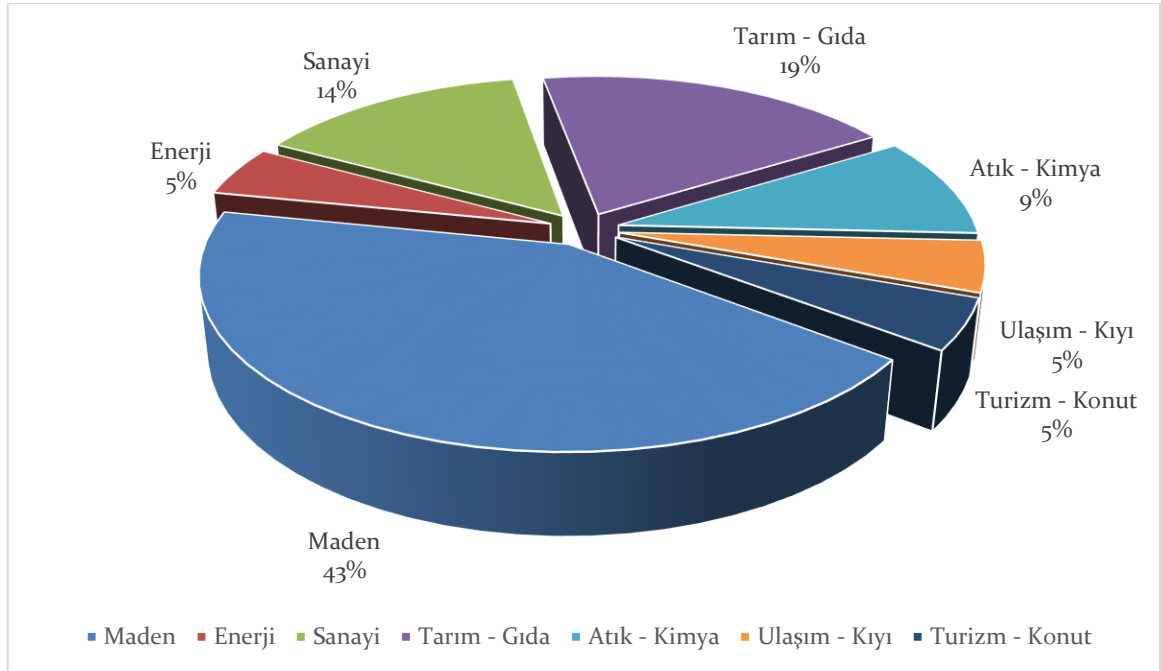
F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

Çizelge F.56 – Şanlıurfa İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2018 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aralık 2019)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	1	3	4	2	1	1	21
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

İlimizde ÇED Olumlu kararı alınan tesis bulunmamaktadır.

Grafik F.24 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aralık 2019)

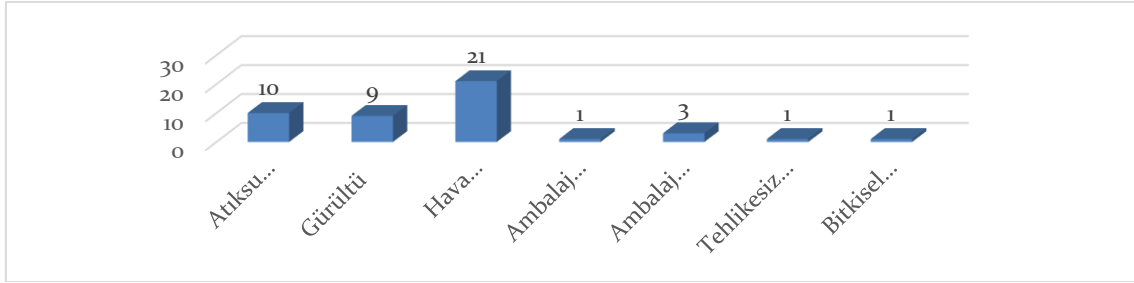

Grafik F.25 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.57 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		22	22
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi		38	38
TOPLAM		60	60

Grafik F.26 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde 2018 yılında toplam 21 adet işletmeye Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği kapsamında ÇED Muafiyet görüşü verilmiştir. 22 adet Geçici Faaliyet Belgesi ve 38 adet Çevre İzin Belgesi düzenlenmiştir. Ayrıca 3 adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Lisansı, 1 adet Ambalaj Atığı Toplama-Ayırma Lisansı, 1 adet Tehlikesiz atık Geri Kazanım Lisansı, 1 adet Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı verilmiştir.

Kaynaklar

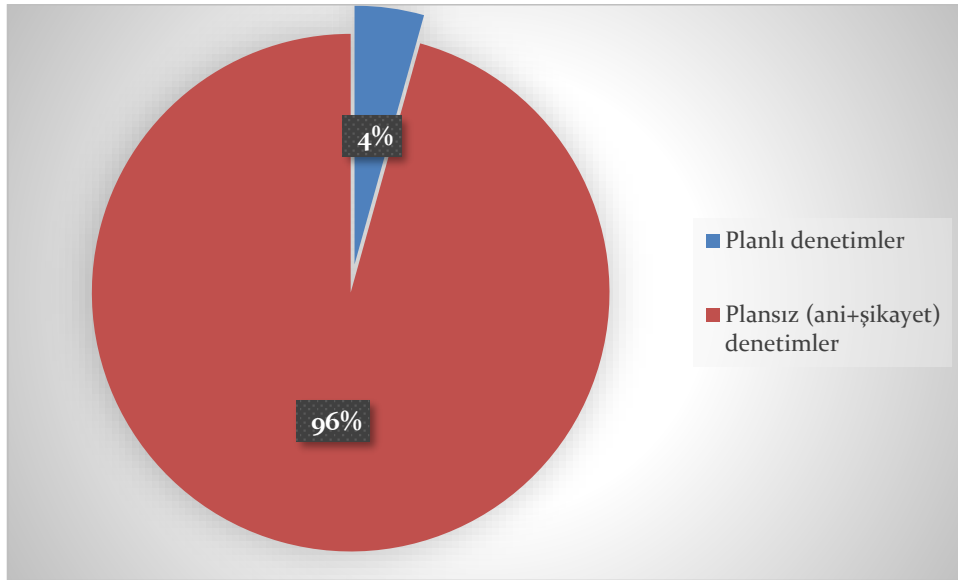
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- e-ÇED Yazılımı
- e-İzin Yazılımı

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Çizelge G.58 - Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	10
Plansız (ani+şikayet) denetimler	221
Genel toplam	231

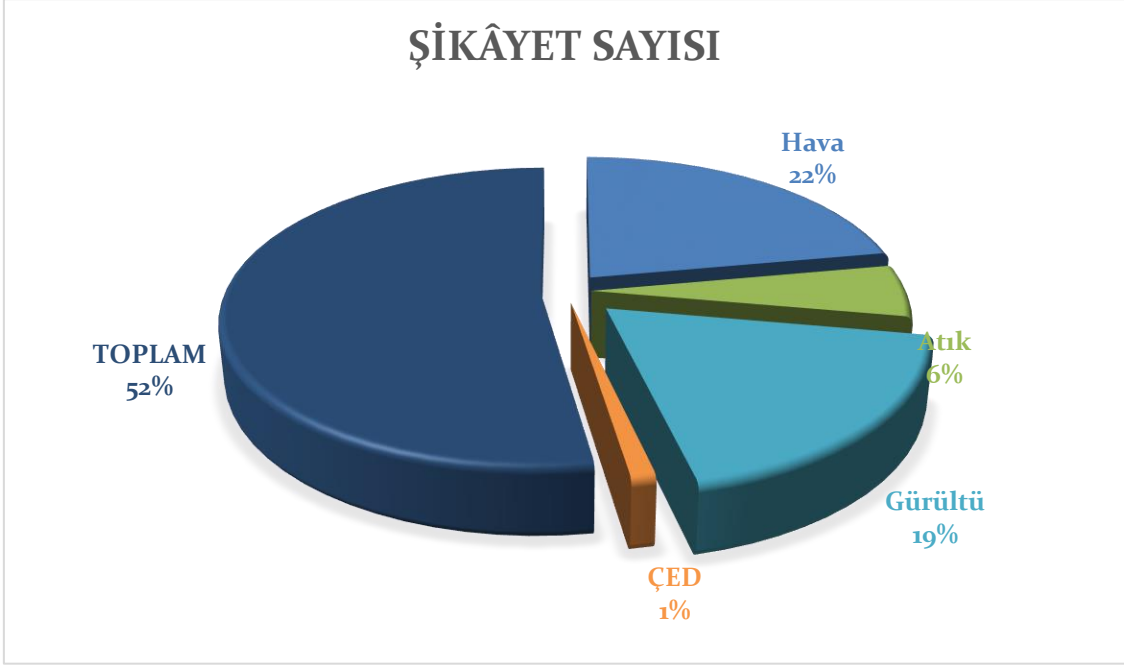

Grafik G.27 – Şanlıurfa ilinde ÇŞİM tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Çizelge G.59 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	102	23		26		86	5	242
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	102	23		26		86	5	242
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100		100		100	100	100

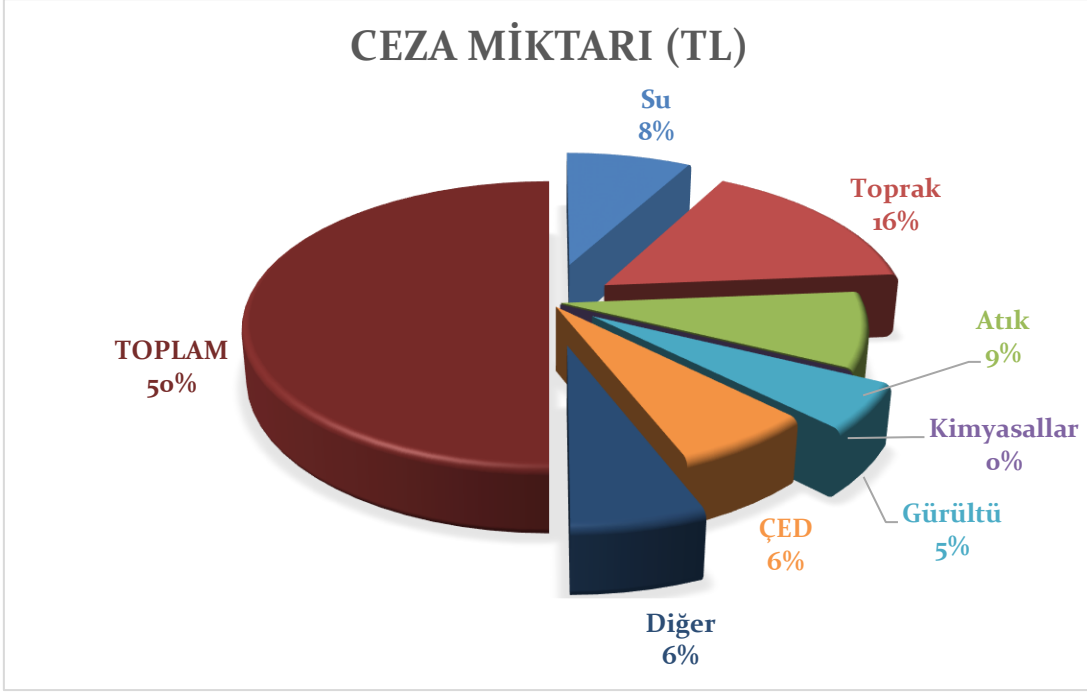

Grafik G.28 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.60 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı
(e-denetim yazılımı, 2019)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	58.351	116.737	63.223	0	38.892	48.000	44.430	369.633
Uygulanan Ceza Sayısı	0	1	46	7	0	2	2	4	62

Grafik G.29 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezalarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2019)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde Birecik ilçesinde bulunan bir fıstık kavlatma tesisine Çevre Kanununun 20.mddesinin I bendinin son paragrafına istinaden 58.351 TL idari para cezası verilmiş olup atıksularla ilgili gerekli önlemleri alarak çevreyi kirletmemesi için durdurma kararı verilmiştir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- e-Denetim Yazılımı

H. ÇEVRE EĒİTİMLERİ

İl M¼d¼rl¼ę¼ olarak 2018 yılı içerisinde 5 Haziran D¼nya Çevre G¼n¼nde İlimizde bulunan 7 adet İlk¼ğretim okulu ¼ğrencilerine Çevre ile ilgili konularda 2 adet personel g¼vlendirilerek eĒitim verilmiştir. 5 Haziran D¼nya Çevre G¼n¼ etkinliği olarak Şanlıurfa Valilięine iek sunulmuştur.

Kaynaklar

-Őevre ve Şehircilik İl M¼d¼rl¼ę¼